БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилетинген

ШЫН

СЭКП ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1955 АПРЕЛЬ 28 ЧЕТВЕРГ № 87 (3281)

Өртээ 20 коп.

Улус чырыдыышкынының ажылдакчылары! Школага өөредилгениң болгаш кижизидилгениң шынарын бедидиңер! Уругларны совет Төрээн чуртка ынакшылдың болгаш бердинген чоруктуң, улустар аразының найыралының ёзузунга кижизидиңер!

(1955 чылдың Май 1-ге СЭКП ТК-ның Кыйгырыгларындан).

Чаа өөредилге чылынга школаларның белеткелин күштелдирер

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиялының XIX съездизи совет улустуң культуразын улам ыңай хөгжүдериниң соруглаларын салган. Чуртка улус өөредилгезиниң улам ыңайгы чечектелиишкинин хандырар талазы-биле партияның төөгүлүг XIX съездизиниң директиваларында айыткан соруглаларның чедиишкиниг шиитпирлери чаа өөредилге чылынга школаларның кайы хире хынамчалыг белеткенин шыдаанындан улуу-биле хамааржыр.

Партияның болгаш чазактың хүн-бүрү сагыш салышкынының, эгээртинмес улуг дузалажчыларының ачызында бистиң областың колхозчу тараачыннары, улус өөредилгезиниң ажылдакчылары болгаш башкылар төрээн школаларын чыл бүрү эмгелин-биле дерип чеченглевишаан, эларга каш-каш он муң уругларны хаара тудуп өөредип турар. Бо өөредилге чылында Барыын-Хемчиктиң Аксы-Барлыкка, Эрзинниң Сарыг-Булуңга, Таңдыга, Сүт-Хөлге болгаш өске-даа черлерге чаа школаларны тудуп, чедир туттунмаан школаларның тудуун бо чылын дооскаш ажыглалга киирер. Оон-биле кады чамдык эге школалар чеди чыл школаларынче, а чеди чыл школалары ортумак школаларже шилчиир.

Чаа өөредилге чылынга школаларның белеткели чүгле башкыларның болгаш улус өөредилге органнарының хөрээ эвес, харын бүгү-ниитиниң, күрүнеңиң чугула хөрээ болур. Школаларны сагыш салышкын-биле бүргевишаан, уругларның өөренип, чуртаарынга таарымчалыг бүгү байдалдарны тургузар талазы-биле күжениишкиниг хемчеглерни, чаа эгелээшкиннерни чорудуп, эки түңнелдерни көргүзүп турар районнар хөй.

Оларның чижээнге Эрзин районун көргүзүп болур. Школаларның одаар үүл болгаш тудуг материалдарын белеткээринге, ону сөөртүрүнге партия, совет организациялары, ылаңгыя район төвүнде албан организация, бүдүрүлге черлериниң коллективтери, колхозчулар улуг дузаны көргүзүп турар. Район школаларынга план ёзугаар 180 кубометр тудуг материалын бүрүн белеткеп дооскан, оон 70 ажыг хуузу школалар чанында дүжүргүнген. Сарыг-Булуң оргумак школазы (директору эш Б. Шактар-оол) 100 кубометр тудуг материалын, он муң тууйбуну, 3,5 тонна чугайны белеткеп алган. Ол школаның чаа өөредилге чылынга белеткел ажылдарының чедиишкининг талаларының эки үүлү, район төвүнүң албан организация черлери школаны шеф ажылынга докталамал үлежип алганында, ол ёзугаар үргүлчүнүң дузаламчыларын көргүзүп турарында болур. «Сталинчы орук» колхоз школаның одаар үүлүнге дузалап беш чүс ажыг кубометр ышты хан, белеткеп берген.

Таңды, Барыын-Хемчик болгаш өске-даа районнарның чамдык школалары бо чылын школаны, башкылар бажының септээринге тудуг материалдарын болгаш одаар үүл белеткээринге колхоз баштаар черлери, шефчи албан организация, бүдүрүлге черлери эки дузалап турар.

Ындыг болза-даа школаларны чаа өөредилге чылынга белеткээриниң ажылы областа ооҗум чоруп турар. Тожу, Сүт-Хөл, Каа-Хем болгаш өске-даа районнарның чамдык школаларында чаа өөредилге чылынга белеткел дыка четпес болгаш школаларга шеф дузаламчылары калбак нептереэшкиннерни албайн турар. Тожу району школаларга одаар ыяш белеткелин чүгле 20 ажыг хуу күүсеп, 46 кубометр тудуг материалы белеткээр турган ону мынчага чедир белеткевээн. Херек кырында ол район ыяш талазы-биле областа байлак районнарның бирээзи болуру билдингир.

Ол районнарның СЭКП райкомнарының болгаш райкүүскомнарының талазындан школаларның белеткел ажылдарын багай удуртуп, школалар директорларындан, шефчи организацияларның удуртукчуларындан шыңгыы негелде кылбайн турар. Школаларга шеф ажылын үнелеп көрбес, оларның чаа өөредилге чылынга белеткел ажылдарында хожудаашкыннарны дүрген чайладыр дугайында партия райкомнары болгаш райкүүскомнар шиитпирлиг хемчеглерни алыр херек. Школаларны чаа өөредилге чылынга белеткээринің айтырыларын хүн-бүрүнүң контролюнга тургузар ужурлуг. Ол ажылдың чедиишкини партия, совет органнарының удуртукчуларының ол ажылды организастап билиринден, докталамал удуртурундан хамааржыр.

Школаларның чаа өөредилге чылынга белеткел ажылдарының багай чоруп турарының бир кол чылдагааны болза, областың улус өөредилге килдизи школаларның тудуг, одаар үүл белеткелдерин мурнуку хевээр кончуг эрецгей удуртуп, колдуунда канцеляржы метод-биле кызыгаарлатының чүгле сан медээлер чыып алырынга өйлежип турарында. Область Совединиң бешки сессиязының шиитпирин багай күүседип турар.

Школаларның өөредилге чылы доостурунга чедир санныг хонуктар арткан, оон соонда оларның массалыг септелгелериниң ажылдарынче кирер, ынчангаш школаларның белеткел ажылдарын организастап чорудары улус өөредилге органнарының, школалар удуртукчуларының, областың бүгү хөй-ниитизиниң база бир чугула соруглазы болур. Аныяк салгакчыларны кижизидип өөредириниң дарганы—совет школаның чаа өөредилге чылынга белеткелин чедиишкининг доостурар дээш СЭКП райкомнары, райкүүскомнар, партияның эге организациялары, көдээ Советтер эң-не шиитпирлиг хемчеглерни чорудар ужурлуг.

Школалар септелгезин, ылаңгыя капитал болгаш үүрмек септелгелерге хереглетинер материалдарны (ыяш, тууйбу, чугай, будуктар болгаш өске-даа) амдыгаештан эгелеп хынамчалыг белеткээринче, одаар үүлүүн сөөртүлгезин дүргедедиринче масса чоннуң бүгү-ле күжүн, олче транспортту эвилелдээр, бүгү-ниитиниң массалыг шефтээшкиннерин чер-черге организастаар херек.

Оон-биле чергелештир чаа өөредилге чылынга тудуг, одаар үүл белеткелинден ангыда бүгү талаларлыг белеткелди чорудар чүве болганда, школа бүрүзүнге өөредилге номнарының, бижик хереклерининиң, көргүзүг материалдарының долу хереглелдерин тургузары чугула. Өөреникчилер бо чылын 6 үүлдүн өөредилге номнарын алыр, оларны август 1-ге чедир кылып дооскаш, школаларже тарадырын обланно, областың культура эргелели хандырар ужурлуг.

Райкүүскомнар-биле кады колхозтар болгаш шефтеп турар организациялар ортумак болгаш чеди чыл школаларның бүрүзүнге өөредилге-дуржулгалыг участокту тургузарын, а интернаттар чанынга дузалаар ажыл-агый черин организастаары чугула. Школа бүрүзү боттарының өөредилге лабораториялыг суурун байлакшыдары чугула.

Школаларны чаа өөредилге чылынга бүгү тала-биле үлегерлиг белеткээри — улус өөредилгезиниң ажылдакчыларының хүндүлүг хүлээлгези. Ол херекке бүгү-ниитиниң хөй талалыг дузаламчыларын көргүзер ужурлуг.

Тайбыңның херээ типлээр

Тайбыңның Бүгү-делегей Төвүлелиниң Вена Кыйгырыының алаанга ат салышкыннары чер-черде үргүлчүлевишаан. Кызыл хоорайның бүдүрүлге, албан болгаш өөредилге черлериниң партия организациялары од политиктиг кампанияга холбаштыр ажылчы чоннарның ортузунга политмассалыг ажылдарны калбартып чоруткан. Совет чазактың даштыкы политиказының дугайында, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң ийиги сессиязының болгаш СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң шиитпирлериниң дугайында илеткелдер, лекциялар болгаш беседалар чер болганда калбарып турар. Областың кадык камгалал киллизиниң, типографияның, областың профэвилелдер төвүлелиниң, национал театрның, совхозтар трестизиниң партия организациялары боттарының коллективтеринге, база боттарынга быжыглаан участоктарынга ат салышкыннарын чедиишкиниг доозун турар.

Бүдүрүлге болгаш албан черлеринге, бүгү чурттакчы чоннуң ортузунга калбарган партийжи-политиктиг ажылдарның түңнелинде Тайбыңның Бүгү-делегей Төвүлелиниң Кыйгырыының алаанга хоорайның чурттакчыларындан 16300 ажыг кижи боттарының аттарын салганнар.

БАЙЫРЛАЛГА ЧАА БЕЛЕК

Кызылдың Гастелло аттыг культура болгаш дыштанылга паркында чаа ресторанның тудуу доозулган турар. Делгем бедик ресторанның кирер эжикче талада кырында калбак ыяшты оя келип турган кылган угуулзалыг кылымал болгаш өске-даа хөлиг чурумалдар онзагай көрүштүг. Ресторанның ханаларын шилдеп турган кылган.

Ресторанда 4 делгем зал бар. Залдарның бирээзинге-ле 5 столдар турар. База торгу-биле көжегелеп турган кылган 4 кабинаа. Кабинаның бирээзиниң иштинге-ле дөрт кижи чемненир кылдыр тазарыштырган. Ол ышкаш хөп уштуп азар болгаш буфет турар черлерни база тускай кылган. Ресторанның иштии болгаш даштыы талазын кылайтыр дозулаан. Ресторан май 1-ниң хүнүнде ажыттынар.

Ресторанны эш Ф. Пестовтуң бригадирлээн бригадазы тулуп кылган. Мону кылырынга эштер Ф. Ашихнин А. Филимонов, П. Мошкин, Ф. Голубцов олар шалычы ажыллап, хүнде бүдүрер ажылының нормазын 135—140 хуу чедир күүсеткилээннер.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунда

Парлалгага дыңнатканы-биле алырга, бо чылдың апрель 13-те Австрияның чазак төлээлерин К. Е. Ворошиловтуң хүлээп алыышкынынга федералдыг канцлер Ю. Рааб ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы К. Е. Ворошиловка Австри Республиканың президентизи Теодор Кернерниң чагаазын дамчыып берген, ол чагаада дайын үезинде совет улуска удур кем-херектер үүлгеткени дээш Совет Эвилелинде шииткел эрттирип турар австрилерни келдередириниң дугайын дилеп турар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму Австри Республиканың президентизиниң үстүнде уткалыг чагаазын көрген.

Гитлержи эжелелден Австрияны Совет Армияның хостаанының түңнелинде Австри Республиканың катап тургустуганыкың 10 чыл болганын холбаштыр база совет болгаш австри улустарның аразында найыралды болгаш кады ажылдажылганы улам ыңай быжыглаарынга дуза кадарын үүзевишаан, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму Совет Эвилелинде шииткел эрттирип турар 613 австри хамаатыларны хуусаа бетинде хостадып үндүрер база оларның Австрияже эвп чанарын чөпшээрээр деп санаан.

ССРЭ-ниң девискээринге кылган кем-херектериниң зарын көргеш, шииткелди моон соңгаар эрттиреринден чогуур совет органнарның хостаа шыдавас дээн шиттирген 74 туттурган австри шериглерге хамаарыштыр ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму шиитпир үндүрген: айытынган кижилерни австри чазактың эргезинге шериг кем-херектеннер кылдыр шилчидип бээр.

Даштыкы разведкаларга ажыктыг ССРЭ-ге удур идеологиялыг шпиончу үүлгедиглери дээш дайын сөөлүндеги үеде шиитпирген 39 австри хамаатыларны ССРЭ-ге шииткелин моон соңгаар-даа эрттирери-биле арттырып турар, оон-биле кады бо кижилер Совет Армиянын Австриядан үнериниң үезинде австри эрге-чагыргаларга дамчыып бердинген турар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунда

Кызыгаар болгаш саң-хөө айтырыгларын таарыштырар дугайында ССРЭ биле Иранның аразынга 1954 чылдың декабрь 2-де Тегеранда ат салдынган дугуржулганы бадылаар дугайында ССРЭ-ниң Министрлер Төвүлелинин киирген саналын ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму 1955 чылдың апрель 25-те көрген.

Дугуржулга дугайында илеткелди ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң хуралынга ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министри В. М. Молотов кылган.

Эвилелдиң Совединиң болгаш Националдар Совединиң даштыкы херектер талазы-биле комиссиялары дугуржулганы үүлүг деп көрген болгаш ону бадылаарын ССРЭ-ниң Дээди Совединге сүмелеп турар деп Эвилелдиң Совединиң даштыкы херектер талазы-биле комиссиязының даргазы М. А. Суслов дыңнаткан.

В. М. Молотовтуң илеткелин болгаш Эвилелдиң болгаш Националдар Совединиң даштыкы херектер талазы-биле комиссияларының түңнел саналын чугаалашкаш, ССРЭ-ниң Министрлер Төвүлелинин бадылааны болгаш даштыкы херектер талазы-биле комиссияларның үүлүг деп көргени кызыгаар болгаш саң-хөө айтырыгларының дугайында Совет Социалистиг Республикаларның Эвилели-биле Иранның аразынга 1954 чылдың декабрь 2-де ат салдынган дугуржулганы ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму бадылаан.

В. С. Мицкявичюс-Капсукастың хөөрүнге чечектер салганы

Апрель 24-те Москвада Новодевичье хөөрүнге литва улустуң алдарлыг оглу, ажылчы чоннарның хоталгазы дээш демиселчи В. С. Мицкявичюс-Капсукастың хүндүг хааржаан шыгжаан ханага, оон төрүтүнген хүнүнден бээр 75 чыл болганын холбаштыр чечектер салышкыны болган.

Маңаа чечектер салыры-биле: Литваның Коммунистиг партиязының Төп Комитединин секретары А. Снечкус, Литва ССР-ниң Министрлер Төвүлелиниң даргазы М. Гедвилас, Литва ССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң даргазы Ю. Палецкис, Литва ССР-ниң Москвада докталамал төлээ черинин ажылдакчылары, партия ажылдакчылары, өөреникчилер келгеннер.

Чечектерниң кызыл кожаазында орус болгаш литва дылдарда мындыг сөстерни алдын үүктер-биле бижээн: «Шылгарангай революсчу, Коммунистиг партияның организакчыларының бирээзи В. Мицкявичюс-Капсукаска — Литваның КП-зының ТК-зындан, Литва ССР-ниң Министрлер Төвүлелинден, Дээди Совединиң Президиумундан».

(СЭТА).

ЧАСКЫ ХОВУ АЖЫЛДАРЫН ДҮРГЕН ТЕМПИ-БИЛЕ КАЛБАРТЫР

Колхозтуң ховуларында

БАЙ-ТАЛ. (Телефон-биле). Бай-Тайга районда Сталин аттыг колхозтуң шөлдеринде бедик дүжүт дээш демисел улам калбарып турар. Ховунуң үш турлаглаында иниги чүрттелга бажыңнары таарымчалыг деритинген, лозунг, плакат болгаш көргүзүгүнүң өске-даа материалдары-биле шиметинген, ында чемненилге черлери база организастатынган. Турлаг санында хана солуннары, көргүзүг самбыралары бар. Ажылдың участоктар дайы-биле быжыглатынган агитаторлар беседа-ны болгаш номчулгаларны калбартышаан, күш-ажылдың бедик бүдүрүкчүүү, социалистиг чарыышта алдынган хүлээлгелериниң күүселдези дээш ажылдап турар.

Колхозтуң тарылга шөлү эрткен чылын 912 гектар турган, а бо чылын 1026 гектар чедир калбарар. Шык базырыышкынын чогуур өйүнде чорутпаан, тарылганы апрель 23-те эгелей берген. Баштайгы хүннерде Хөл-Бажында 46 гектар кызылтас, Шүй-Ажеында 10 гектар арбай, Адыг-Тейде 15 гектар сула чаптынган. Коммунист Чүлдүм-оолдуң трактор бригадазы эки ажылдап турар.

Бо чылын тараа культураларын гектар бүрүзүнден ортумаа-биле 25—30 центнер дүжүттү өстүрүп, ажаан алыры дээш бедик кедүрүүшкүнүг ажыл турлаглар-да калбарган. Колхозтуң кол тараалаң шөлүн хандырып турар Ак-Терек болгаш Бай-Тал бугаларының апталгазын 60 кижи үш хүннерде дооскан, ында 900 гектар тараа, 200 ажыг гектар сиген шөлдери бар.

Хову ажылының баштайгы хүннеринде

КӨК-ТЕЙ (Телефон-биле). Кызыл районда «Совет Тыва» көдээ ажыл-агый артели часкы хову ажылынче апрель 23-те кирген. Теректигниң суттаттыг шөлдеринде Кызыл МТС-тин 2 тракторлары соксаал чокка ажылдап турар. Ажылдың баштайгы үш хүннеринде 157 гектарны илиртевишаан, 68 гектарда суланы тараан. Колхозтуң хову ажылдары улам калбарып турар.

* * *

ЧОДУРАА. (Телефон-биле). Улуг-Хем районда Киров аттыг колхоз бо чылын чүгле тараа культураларын безин 1800 гектарга тарыыр. Апрель 24-тен эгелээш хову ажылы массалыг калбарган, ында 6 тракторлар ажылдап турар. Баштайгы хүн Көк-Хаакта 120 гектар илиртетиннген, чажыында апрель 26-да база эгелей берген. Чыланның участогунда бригадалар база чедиишкиниг ажылдап турар.

* * *

ТУРАН. (Телефон-биле). «Тиилелге» көдээ ажыл-агый артели часкы хову ажылын Бии-Хем районнуң колхозтарын мурнап эгелээн. МТС-тен ол колхозта барган Плотницкийниң трактор бригадазындан Монастыршин № 39 тракторуубиле Бегере участогунда шык базырыышкынын апрель 26-да эгелей берген.

Кукурузадан бедик дүжүт дээш

Улуг-Хем районнуң Калинин аттыг көдээ ажыл-агый артелинде 7 кижилиг комсомолчулар звенозу эш Барыңмаанын удуртулгазы-биле колхозка кукуруза тарылгазын эгелээринге белеткеп турарлар.

Кукуруза үрезинин өлуртуп тарыырыбиле 4 хонук дургузында 18000 чемиштиг саважыгаштарны белеткевишаан, 400 килограмм кукуруза үрезинин тыпкаш арыглап алган.

Кукуруза тарыырынга 15 гектар эки хөрзүнүг шөлду шилип алган. Келир чылга кукуруза үрезинин белеткээри-биле кукурузаның үрезиннерин чемиштиг саважыгаштарга тарып эгелээн.

Комсомолчуларның кукуруза звенозунуң кежигүннери эштер Барыңмаа, Кожазпай олар ажыл нормазын эки күүседип турарлар.

Ажылды эки организастаар

ШАГААН-АРЫГ. (Бистиң корр.). Улуг Хем районнуң Калинин аттыг көдээ ажыл-агый артелинде часкы тарылга ажылы түлүктеп чоруп турар. Ындыг болза-даа колхозтуң тарылга шөлүнде МТС-тин механизатору эш Тоглакпанда быжыглаан «НАТИ» деп трактор септелгези багай болганындан апрель 16-дан бо хүнге чедир хөй турар чорукка таварышкан.

Хар шыгы кургаалакта шөлду аңдарып, шыкты ызырындырып алырының чугула үезинде тракторнуң аваа турар чоруу ажылга улуг саат ужуштырып турар.

Эш Золотухинге удуртурган МТС-тин трактор бригадазы Ленин аттыг колхозтуң тарылга шөлүнде организастыг ажылдан, ховуу бригадазынга улуг дузаны чедирип турар. Ындыг болза-даа механизаторларның аңдарган черин чогуур өйүнде хемчээп, хүлээп алырын колхоз баштаар чери чугулага көрбейн турар. Чижээ, трактерист эш Домай-оолдуң апрель 22—24-ке чедир 3 хүн аңдарган черин колхоз баштаар чери, МТС-тин үчётчиги болгаш агроному мынчага чедир хемчээп, хүлээп алган.

Польша Улус Республиканың Чазак төлээлериниң Москвадан чорутканы

ССРЭ биле Польша Улус Республиканың аразында найырал, кайы-кайызынга дузалажылга болгаш дайын сөөлүндеги кады ажылдажылга дугайында керээге ат салганының 10 чылын холбаштыр Совет чазактың чалаанын ёзугаар ССРЭ-те чорун турган Польша Улус Республиканың Чазак төлээлери апрель 25-те Москвадан төрээн чуртунче эвп чанышканнар.

Төлээлерни Польшаның Каттышкан ажылчын партиязының ТК-зының Политбюро кежигүнү болгаш Польша Улус Республиканың Министрлер Төвүлелиниң Даргазы Ю. Циранкевич баштап чоран. Төлээлериниң составында: Польшаның Каттышкан ажылчын партиязының ТК-зының секретары Ф. Мазур, Польша шеригниң кол штабының начальниги болгаш Польша Улус Республиканың Национал камгалалының министриниң оралакчызы генерал-полковник Е. Бордзиловский, Польша Улус Республиканың Күрүне төвүлелиниң кежигүнү болгаш Варшаваның улус төвүлелиниң даргазы Е. Альберхт, Польшаның Эртемнер академиязының Президиумунуң кежигүнү болгаш сейм депутады профессор С. Жулкевский, Польша Улус Республиканың Профэвилелдериниң Төп төвүлелиниң секретары болгаш сейм депутады С. Васильковская.

Төп аэродромга Польша Улус Республиканың Чазак төлээлерин ССРЭ-ниң Министрлер Төвүлелиниң Даргазы Н. А. Булганин, ССРЭ-ниң Министрлер Төвүлелиниң Даргазының Бирги Оралакчызы Л. М. Каганович, ССРЭ-ниң Министрлер Төвүлелиниң Даргазының Бирги Оралакчызы болгаш ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министри В. М. Молотов, ССРЭ-ниң Министрлер Төвүлелиниң Даргазының Оралакчылары В. А. Малышев болгаш М. В. Хруничев, ССРЭ-ниң Министрлери Б. П. Бешев, А. Н. Задемидко, И. Г. Кабанов, Н. А. Михайлов, Н. Т. Скиданенко, С. М. Тихомиров, А. Г. Шереметьев, Совет Армияның Кол штабының начальниги, Совет Эвилелиниң Маршалы В. Д. Соколовский, Ужар-чүүлдүң кол Маршалы П. Ф. Жигарев, ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министриниң Бирги Оралакчызы А. А. Громыко, ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министриниң Оралакчызы В. А. Зорин, ССРЭ-ниң Көдээ ажылагый Министриниң Оралакчызы П. С. Кучумов, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретарының Оралакчызы А. Ф. Горкин, ВЦСПС-тиң Даргазының Оралакчызы Л. Н. Соловьев, Москва Совединиң күүскомунуң Даргазы М. А. Яснов. Совет херээженнериниң антифашистиг комитединиң даргазының оралакчызы З. Н. Гагарина, Москва хоорайның комендантызы генерал-майор П. С. Колесников, ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министерствозунуң харыысалгалыг ажылдакчылары, совет болгаш даштыкы корреспондентилер үдээнгер.

Польша Улус Республиканың ССРЭ-де Онза болгаш Бүрүн эргелиг элчини В. Левиковскийге баштаткан Польша Улус Республиканың элчин черинин ажылдакчылары, а ол ышкаш өске-даа элчин болгаш төлээ черлериниң баштыңнары болгаш ажылдакчылары төлээлерни база үдээнгер.

Аэродромга хүндүлүг таныылды чыскаанкан база Польша Улус Республиканың болгаш Совет Эвилелиниң күрүне гимнерин ырладып күүсеткен.

Аэродром Польша Улус Республиканың болгаш ССРЭ-ниң күрүне туктары-биле шиметинген турган.

Москвадан үнүптериниң мурнуу чарыында Польша Улус Республиканың Министрлер Төвүлелиниң Даргазы Ю. Циранкевич аэродромга микрофон баарынга дараазында медегледи кылган:

Эш, Министрлер Төвүлелиниң Даргазы! Эргим совет өөнүктер!

Польша Улус Республиканың төлээлериниң өөнезиниден дыка хөй улустарның кижилери тайбыңнын найыслалы деп хүндүлүү-биле адап турары Совет Эвилелиниң найыслалы—Москвага келгенивистиң үезинде силерниң кайгамчык чаагай уткаанынар болгаш чүректиң ханызындан улуг хүлээп алышкын дээш чүректиң ханызындан өөрүп четкеринин меңээ чөпшээреп көрүңер.

Хүлээп алычал Москвага бистиң келген хүннеривисте ужуражышкыннар болгаш ак-сеткилдиг чугаалажышкыннар бистерге Польша биле Совет Эвилелиниң аразында найыралдың дугайында керээниң 10 чыл оюнуң улуг байырлалының уттундурбас хүннери болган.

Бүгү польша улус найырал дугайында керээниң он чыл оюн чүректиң ханызындан онзалап демдеглээн, ол керээ Совет Эвилелиниң дузаламчызының ачызында бистиң улузувустуң амыдыралынга чаа үениң кол үүлү болу берген, ол үениң дургузунда бистиң төрээн чуртувус болунуң төөгүзүнге кестүп көрбээн күштүг болгаш хамаарышпас кылдыр хөгжээн, ол үениң дургузунда Польша тайбыңның болгаш социализмниң күрүнелериниң лагеринге быжыг холбаалыг болу берген.

Бис ийиги он чылче кирип бар чыдар бис. Бо он чылче америк империалистерниң агрессчи болуктери Барыын Германияны катап чепсеглээриниң оруу-биле Европага чаа дайынның оялан тургузарын ораладып турар үеде кирип бар чыдар бис.

Эрткен он чылдың үезинде шылгалдаларны шак ынчаар кайгамчыктыы-биле тудуп эрттирген найырал болгаш кайы-кайызынга дузалажылга дугайында бистиң керээвис улустар аразынга чаа ужур-дузалыг болуп турар.

Бистиң улузувус эрткен он чылда бүгү тала-биле шак ынчаар чечектелген польша-совет найыралды моон соңгаардаа хөгжүдер болгаш ханыладыр дээш, а ол ышкаш ийити айыыл чок чорук дээш демиселге улус демократиязының бүгү чуртары-биле кады ажылдажылгаларның белдирлерин улам улуу-биле быжыгдаар дээш бүгү-ле үүлдерни кылыр бис, чүге дээрге ол болза, польша улустуң келир үезин болгаш айыыл чок чоруун хамдырарынга карачаатыг орук болур.

Польша улус тайбың болгаш дешилге дээш демиселге шынчы болгаш чайгылыш чок эвилелчи деп чүвеге маадырлыг совет улус бүзүреп болур.

Польшада ышкаш Совет Эвилелинде база эртип турар польша-совет найыралга алдар болдурган эвза эвес, чүректиң ханызындан байырлалдар болза, бистиң бузулбас эп-сеткил каттыжышкынывыстың чугаа чок күчүлүг көргүзүү болур, улустар аразының амыдыралынга чугула фактор болгаш бистиң төрээн чуртувустуң улам ынайгы хөгжүлдезинге фундамент болур.

Эргим совет өөнүктер, силерге чүректиң ханызындан байыр! Советтер чуртунуң маадырлыг найыслалы—Москванын чурттакчыларынга байыр!

Польша-совет меңге найырал делгеразин!

Бистиң улуг өөнүүвус—тайбың лагеринин быжыг шивээзи — Совет Эвилели делгеразин!

(СЭТА.

Тыва автономнуг областа хөй уругларлыг иелерни „Иениң алдары“ орденнер болгаш „Иениң медалы“ медальдар-биле шаңнаар дугайында

РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыы

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң 1944 чылдың август 18-те үндүрген Чарлыынга үндезилээш ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң мурнундан шаңназары болза:

Тос уругларны төрээн болгаш кижизиткен иелерни «ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. **Монгуш** Бызынмаа Донга — Сүт-Хөл районнуң Киров аттыг колхозунуң колхозчузу.
2. **Потылицына** Фаина Матвеевна—Улуг-Хем районнуң Шагаан-Арыг көдээ Совединде өг-бүле эзи.
3. **Сат** Бүрбү Чүлдумовна — Сүт-Хөл районнуң Сталин аттыг колхозунуң колхозчузу.

Сес уругларны төрээн болгаш кижизиткен иелерни «ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. **Монгуш** Чыртак Калгайовна — Сүт-Хөл районнуң Калинин аттыг колхозунуң колхозчузу.
2. **Ондар** Сүрүнчап Манзатовна—Чөөн-Хемчик районнуң Ленин аттыг колхозунуң колхозчузу.
3. **Ондар** Чолдак-кек Лопсановна — Чөөн-Хемчик районнуң «Искра» колхозунуң колхозчузу.
4. **Ооржак** Орукай Дембиреловна — Чөөн-Хемчик районнуң Калинин аттыг колхозунуң колхозчузу.
5. **Ооржак** Серемаа Канчыновна—Сүт-Хөл районнуң Калинин аттыг колхозунуң колхозчузу.
6. **Сударева** Елизавета Николаевна — Чадаана хоорайда өг-бүле эзи.
7. **Ховалыг** Сүүр Ооданова — Чөөн-Хемчик районнуң Ленин аттыг колхозунуң колхозчузу.
8. **Ховалыг** Эрикпел Дорлаовна —Чөөн-Хемчик районнуң «Искра» колхозунуң колхозчузу.

Чеди уругларны төрээн болгаш кижизиткен иелерни «ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. **Норбу** Белчээ Сандыкчаповна—Эрзин районнуң «Кызыл сылдыс» колхозунуң колхозчузу.
2. **Нынмыр** Сюрюн Эренчиновна—Эрзин районнуң «Коммунизмче орук» колхозунуң колхозчузу.
3. **Саая** Бопаа Сотпаевна—Чөөн-Хемчик районнуң «Искра» колхозунуң колхозчузу.
4. **Түлүш** Тас Ойдакпановна — Сүт-Хөл районнуң Сталин аттыг колхозунуң колхозчузу.

Алды уругларны төрээн болгаш кижизиткен иелерни «ИЕНИҢ МЕДАЛЫ» МЕДАЛЬДЫҢ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. **Агапова** Агафья Фатеевна—Чаа-Хөл районнуң Чаа-Хөл көдээ Совединде өг-бүле эзи.
2. **Арештаева** Агния Сергеевна—Чаа-Хөл районнуң Чаа-Хөл көдээ Совединде өг-бүле эзи.
3. **Диис** Түлүш Сандай-ооловна—Чаа-Хөл районнуң Сталин аттыг колхозунуң колхозчузу.
4. **Дүлүш** Довуран Самый-ооловна — Чаа-Хөл районнуң Молотов аттыг колхозунуң колхозчузу.
5. **Камарова** Анастасия Самойловна—Чаа-Хөл районнуң Чаа-Хөл көдээ Совединде өг-бүле эзи.
6. **Куулар** Сержикей Кара-ооловна—Чөөн-Хемчик районнуң «Октябрь 30 чылы» колхозунуң колхозчузу.
7. **Монгуш** Дандашпай Кокпештейовна — Чөөн-Хемчик районнуң Жданов аттыг колхозунуң колхозчузу.
8. **Монгуш** Данзы-Белек Сонамовна — Чөөн-Хемчик районнуң «Октябрь 30 чылы» колхозунуң колхозчузу.
9. **Монгуш** Ичин Мидиповна — Чөөн-Хемчик районнуң Ленин аттыг колхозунуң колхозчузу.
10. **Монгуш** Чысыңмаа Сундуйовна—Чөөн-Хемчик районнуң «Искра» колхозунуң колхозчузу.
11. **Норзун** Нордуп Чамзыевна—Чаа-Хөл районнуң Ленин аттыг колхозунуң колхозчузу.
12. **Ондар** Макмаа Опунайовна—Чөөн-Хемчик районнуң Жданов аттыг колхозунуң колхозчузу.
13. **Севен** Даржык Санчын-ооловна — Чадаана хоорайда өг-бүле эзи.
14. **Тамыжаа** Тюлүш Дуза-Катпасовна—Чаа-Хөл районнуң Чаа-Хөл көдээ Совединде өг-бүле эзи.
15. **Чанчынмаа** Сат Ыянмаевна — Чаа-Хөл районнуң Молотов аттыг колхозунуң колхозчузу.
16. **Чүссүнмаа** Кыргыс Кыргысовна—Улуг-Хем районнуң Жданов аттыг колхозунуң колхозчузу.

Беш уругларны төрээн болгаш кижизиткен иелерни «ИЕНИҢ МЕДАЛЫ» МЕДАЛЬДЫҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. **Баазан** Чимит-оол Маскыровна—Чөөн-Хемчик районнуң Жданов аттыг колхозунуң колхозчузу.
2. **Данзырынмай** Хуурак Сенди—Улуг-Хем районнуң «Күш-ажылдың хостуу» колхозунуң колхозчузу.
3. **Доровских** Ульяна Гавриловна—Чадаана хоорайда өг-бүле эзи.
4. **Дүлүш** Кызылаа Хуураковна—Улуг-Хем районнуң Мичурин аттыг колхозунуң колхозчузу.
5. **Дыртый** Чимисин Сандановна—Чаа-Хөл районнуң Молотов аттыг колхозунуң колхозчузу.
6. **Дырыскын** Монгуш Отукпановна—Чаа-Хөл районнуң Чаа-Хөл көдээ Совединде өг-бүле эзи.
7. **Кечил-оол** Чолдак Дембиреловна—Чаа-Хөл районнуң Сталин аттыг колхозунуң колхозчузу.
8. **Комбуй** Антонина Георгиевна—Шагаан-Арыг хоорайда өг-бүле эзи.
9. **Куулар** Дукур Бойдаовна—Чөөн-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук» колхозунуң колхозчузу.
10. **Куулар** Мижит Балдановна—Чөөн-Хемчик районнуң Баян-Тала көдээ Совединде өг-бүле эзи.
11. **Матвиенко** Екатерина Андреевна — Шагаан-Арыг хоорайда өг-бүле эзи.
12. **Монгуш** Модагандай Мандырбаевна—Чөөн-Хемчик районнуң «Октябрь 30 чылы» колхозунуң колхозчузу.
13. **Монгуш** Пуказ Нарынхоовна—Чадаана хоорайда өг-бүле эзи.
14. **Монгуш** Чүргу Кызылооловна—Чөөн-Хемчик районнуң Калинин аттыг колхозунуң колхозчузу.
15. **Оларбаа** Кыргыс Шивиден—Улуг-Хем районнуң Ленин аттыг колхозунуң колхозчузу.
16. **Ондар** Бичиинай Самдановна—Сүт-Хөл районнуң Киров аттыг колхозунуң колхозчузу.
17. **Подольская** Мария Степановна—Кызыл хоорайда область эмнелгезиниң ажылчыны.
18. **Хашимова** Инабат—Эрзин районнуң Нарын көдээ Совединде өг-бүле эзи.
19. **Хирбээ** Долзатмаа Зреноовна—Чөөн-Хемчик районнуң Жданов аттыг колхозунуң колхозчузу.
20. **Часынмаа** Александра Сюрюновна—Чадаана хоорайда өг-бүле эзи.
21. **Черноусова** Валентина Тимофеевна—Чадаана хоорайда школа башкызы.
22. **Шактаржик** Эникпен Ондар — Улуг-Хем районнуң Киров аттыг колхозунуң колхозчузу.
23. **Шурышева** Ульяна Павловна—Чадаана хоорайда өг-бүле эзи.

РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы М. ТАРАСОВ.
РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары И. ЗИМИН.

Москва, 1955 чылдың март 28.

Школа чаныының участогу

Кызыл районнуң Баян-Кол чеди чыл школазының башкылар коллективи болгаш өөреникчилери школа чаныының участогунуң ажылынче кичээнгей салып, участок ажылын чыл-бүрү чорудуп турар. Участокка көдээ ажыл-агыйның янзы-бүрү культураларын болгаш кат-чимистиг үнүштерни тарып турар. Өөредилгенин дуржулга участогунуң ажылы өөредилгеге дузалыг болуп, өөреникчилериң көдээ ажыл-агый-биле таныжып алырынга идигни берип турар.

Школа бо чылын школа чаныының участогунуң белеткел ажылын баш бурунгаар чоруткан. Хөрүн сайыраарыбиле участокта 2 тонна ат болгаш куш өдээ, 800 килограмм хөл чыын төккен болгаш участокту долгандыр кажаалаан.

Участокка бо чазын картофель, капуста, согуна, морковь, ранетка, кукуруза, янзы-бүрү тараалар, кат-чимистиг ыяштар тарып олуртур. Тарыыр деп турар культураларының үрезиннери белен бар болгаш рассада ажылын чорудуп турар.

Биология башкызы эш А. Маслова рассадаларны өстүрер, оларны участокка олуртур, кандыг культураларны кажан тарып олуртур, кат-чимистиг үнүштерни кажан туруп, канчаар олуртур болгаш участоктуң ажаалгазын канчаар чорудар дугайында беседаларны өөреникчилерге чорудуп турар.

К. ХЕРТЕК.

Тудуг бригадазында

Чөөн-Хемчик районнуң Калинин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң эш Сенденге удурткан тудуг бригадазы май мурнунуң социалистиг чарыжын калбарткан.

Бригада дарганнаар болгаш ыяш чазаар мастерскаянын, хлеб быжырар черниин болгаш сүт-бараан фермазының бажыныың тудуун Май бирниң бетинде доосказ ажыглалга кичирер деп хүлээлге алган. Ук тудугларның кол ажылы доозулган, нарын кылыгларынын ажылын чорудуп турар.

К. БОРА-КӨЖЕ.

Тудуг планын күүседир дээш

Тудуг планын хуусаа бетинде күүседир дээш Өвүр районнуң «Торгалыг» көдээ ажыл-агый артелиниң тудуг бригадазы тудутга хереглээр ыяш материалын белеткеп алган, ам тудуг ажылы түлүктеп чоруп турар.

Бригада бо чылын 36 чурттал бажыңы тудар. Ам 12 чурттал бажыңының ханазын тудуп доосказ болгаш эки шынарлыг 2 мал кажаазын тудуп, ажыглалда кирген.

Тудугжулар Май бирниң бетинде 20 чурттал бажыңын ажыглалга киририн хүлээнгеннер.

В. БЮРБЮ.

* * *

Улуг-Хем районнуң Ленин аттыг колхозунда тудуг ажылы организастыг чоруп турар.

Тудуг ыяжы белеткээр белүк 1400 кубометр ыяшты белеткээш, тудуг участогунче өөртүп турар болгаш 152 кубометр ыяшты пилорамага дилдирген.

Тудуг бригадазы 5 чурттал бажыңын ажыглалга кирген.

К. ДОРЖУКАЙ.

* * *

Кызыл районнуң «Бай-Булун» колхозунуң шээр мал фермазының малчыннары боттарынга 10 чурттал бажыңнарын тудуп алырын хүлээнгеш, аразында социалистиг чарыштыг ажылдан турарлар. Мурнакчы малчыннар Өдүрек, Чалбаа, Пар-Арзылаң олар боттарының чурттаар бажыңының ыяжын белеткеп алгаш, ам тудуп эгелей бергеннер.

Т. ТЫРТЫК-ООЛ.

Келир өөредилге чылынга

Бай-Тайга районнуң Тээли ортумак школазы келир өөредилге чылында одаар ыяжын чедиишкиннит белеткеп турар.

Школаның башкылар коллективи болгаш үстүү класстарның өөреникчилери эрткен март айда дыштаныр хуннерде 3 удаа шеф ажылын организастаанар. База часкы дыштанылга үезинде 79 кижиниң киржилгеи-биле Чинге-Каттың Узун-Кыйыг деп черге 5 хонуктуң шеф ажылын чоруткан.

Олар беш хонуктуң дургузунда 800 кубометр ыяшты кескеш, машина оруунда дүжүрүп белеткээн. Шеф ажылынга башкылардан С. Комбу, С. Хертек, С. Бойко, И. Котова, В. Даринa, С. Ким болгаш өөреникчилер С. Анай-оол, Х. Буян, С. Шалгы олар эки ажылдаанар.

Ол ышкаш суму Совединиң удуртулгазы-биле ада-иелериң бир өреге бүрүзү-ле школага 5 кубометр ыяшты хап белеткеп баарын хүлээнип алган күжениишкиннит ажылдап турарлар.

Ч. ЧАМЫЯН.

Колхозтарның мал фермаларында

(Чагаалар допчулалдары)

Эрзин районнуң «Чаа орук» колхозунуң сүт-бараан фермазында 51 инек төрээн, 44 инекти быыазындан чарып саап турар. Инектериң немелде чемгерилгезин эки-житкениниң түңнелинде хүнде 5—6 литр чедир сүттү берип турар. Саалда эгелээниинден бээр 5761 литр сүттү саггаш, оон 3960 литрни күрүнеге дужаган.

Саанчылар Долма, Серээ, Браат олар социалистиг чарыштыг ажылдап турарлар. Колхозта кижи эмчизи эш Метелькина сүт-бараан фермазынга үргүлчү барып, саанчыларга арыг-шевер дугайында беседаларны кылып берип турар деп, эш **О. Тогут-оол** бижээн.

Өвүр районнуң «Торгалыг» колхозунуң инек фермазында 40 инек төрээн. Зоотехниктиг чурумнарны барымдаалап, немелде чемнерни берип, инектерни хүнде 3 чедир саап турар. Эрткен чылгызынга бодаарга саалда 1,3 катап көвүдээн.

Колхоз баштаар чери төрээн болгаш ам төрүүр инектериң чемин сөөртүрүгне, оран-савазын аштаарынга 7 ажыл аъттарын фермада быжыглаан болгаш немелде ажаакчыларны тургускан. Ол ышкаш шээр мал фермазының малчыннарынга дуза чедирери-биле 21 кижини, 14 ажыл аъттарын тускайлаан.

Колхозтуң тудуг бригадазы 50 саар инекке, 50 быыаага эки шынарлыг кажааларны, малчынарга 5 чурттал бажыңнарын туткан.

Агитас-массалыг ажылды фермаларда эки организастаан. Культура-массалыг ажылды малчыннар ортузунга доктаамал чорудуп турар болгаш хана солун үнүп турар. Малчыннар социалистиг чарышты калбартыш, бедиткен бот-хүлээлгелерни ап турарлар. Колхоз баштаар черииң болгаш колхозта партия организациязының шилчир кызыл тугун социалистиг чарыштың типлекчизи Балданга тывыскан.

«Коммунизмче орук» колхозтуң дуржулгалыг хойжузу Солдам одарларны график ёзугаар планнааш, хоюн ол ёзугаар одарладып турар болгаш 10 тонна көк сигенни чазаанда сөөртүп алган.

Ам төрүүр хойларның хураганнарын бүрүн камгалап алырын болгаш хой бүрүзүнден өртумаа-биле 2 килограмм дүк кыргын алырын Солдам хүлээнген деп, эштер **М. Лайзаа, М. Делгер** бижип турар.

Тожу райондан эштер **К. Ким-оол, Х. Данзынай** оларның бижип турары болза, «Совет Тыва» колхозтуң шээр малы оолдап эгелээн. 100 хой оолдаан, оон 104 төлү менди доругуп турар. Малчыннарның турлагларынга зоотехниктер үргүлчү барып, а малдың одар-белчирин таарыштырар сүмелерни малчыннарга берип турар.

Колхозтуң сүт-бараан фермазында 128 инекти тургузу азырап турар. Төрээн 26 инектерден 18 аныяк инектерни быыаазындан чарып саап эгелээн. Төрээн малдарны болгаш малдың чаш төлүн үзүктел чокка чем-биле хандырар соруулга-биле колхоз баштаар чери фермаларда 10 аътты быжыглаан.

Фермаларда малчыннарга колхоз баштаар чериниң кежигүннери үргүлчү барып, оларның амыдыралы-биле таныжып, хереглелдиң чугула барааннарын дерги садыбиле чорудуп турар.

Бии-Хем районнуң Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң шээр мал фермазында мал оолдап эгелээн. Чаа төрээн мал эки шынарлыг сиген-биле хандыртынган. Фермаларже мал чеми сөөртүү-биле 6 аътты тускайлап тургускан.

Малдың чаш төлүн менди доруктуруп алыр дээш малчыннар аразында социалистиг чарыш салып алган ажылдап турарлар.

Ындыг болза-даа колхоз баштаар чери малчыннарже эвээш сагыш салып, чаш мал ажаакчыларын халат, саваң, чунар демирлер-биле хандырбаан. Малчыннар ортузунга политмассалыг ажылдар чорбайн турар. Колхоз суурундан ырак фермаларда малчыннар кино, концерт көрбейн турар. Колхозта кижи эмчизи малчыннарга арыг-шевер дугайында таныдылга ажылы чоруппайн турар деп, эш **О. Чамыяң** бижээн.

Чаа-Хөл районнуң Молотов аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң сүт-бараан фермазында хайдактап саап турар инектериниң 33 чаш быыаларын зоотехниктиг чурумнар ёзугаар ажаап турар.

Чаш быыаларга эртен 2 литр, дүште 1,5 литр, кежээ 2 литр чаа саггаш сүттү берип турар. 15 хонган быыаага тыртырган сүт-биле шишкиндини холааш берип турар. Иезинден чарган быыаларны ынчалдыр чемгерерге иезин эзп турар быыаалардан артык семис, шыырак болуп турар деп, эш **С. Сотнам** бижип турар.

ПОЧТАЧЫ АГИТАТОР

Колхозтуң улуг назылыг быыаңчызы эш Намурзаттың бажыңының эжиин бир-ле кижи аяр соктагылаан. Эжик ажыттынган соонда, боду эзээн углады берген, барбажыгаш чүктээн кижи кирип келген.

Бажың ээлери аалчыны өөрүп хүлээп алганнар. Аңаа сандайны салбышаан, айтырганнар:

— Солун чүү дыңналып-тур?

— Чүү чок дээр. Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга атомнуг дайынны болдурбас дээш ат салыышкынын чоруп тур.

Бажыңның ээлери аалчы-биле тайбын дээш бүгү чурттарның улустарының шимчээшкинин, Кыйгырыгның адаанга ат салыышкынын чыылдырар талазы-биле кампанияның бистиң чуртувуста, оон иштинде районда чоруп турарының дугайын база өске-даа ажыл-агый айтырыгларын чугаалашканнар.

Ол бажыңнарга ындыг хүндүткел-биле барып турар кымыл? Ол — Бай-Тайга районнуң «Тиилелге» колхозта почта дажыкчызы Салчак Шыырап. Эш Шыыран почта дажыкчызында тос чыл чедир ажылдап турар. Ол дыңнангыр болгаш биче сеткилдиг эш. Чагыкчыларның саналгоналын бедии-биле үнелеп көрбүшаан, солуннарны, журналдарны болгаш чагааларны ээлериннге өй-шаанда чедирер дээш кызымак ажылдап турар. Ол чүгле почта дажыкчызы эвес, чон ортузунга таныдылга ажылын база чорудуп турар. Ылаңгыя Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкынын чыылдырарынга идепкейлиг киржип турар. Кыйгырыгга адын салбышаан, оон чугаалааны болза:

— Бүгү-ле ак-сеткилдиг кижилер ышкаш, мен база атомнуг дайынга шиитпирлиг удур мен. Тайбыңны күш-ажыл-биле быжыглаары —бистиң ыдыктыг хереэвис. Тайбың дээш адым салдым.

К. ТОЮН.

Социалистиг хоойлужулганы улам ыңай быжыглаары дээш

Социалистиг иитилелдиң тургузуушкунун болгаш социализмден коммунизмче чоорту шилчилгени доозар дээш совет улустун демиселинге социалистиг хоойлужулганы бүгү тала-биле быжыглаары чугула рольду ойнап турар. Коммунизмни тургузарынга эң-не таарымчалыг болуп турар корум-чурумнарны быжыглавышаан, ССРЭ-ниң Конституциязында бижитинген хамаатыларның эргелерин болгаш хүлээлгелерин херек кырынга магадылавышаан, совет хоойлулар улустун амыдыралчы эрге-ажыктарынга дүгжүп турар. Коммунистиг партияның мерген угаанныг политиказын, биистиң чүртүвүстүң ажылчы чоннарының күзел-соруун илередип турар ол хоойлулар күрүне болгаш хөй-иитинин сагылга-чурумун база совет эрге корумнарын быжыглаарынче, совет тургузугга болгаш социалистиг моральга өжээннешкек хөделиишкиннерге удур угланган.

Бүгү социалистиг иитилелдиң эрге-ажыктары-биле оон тус-тус хамаарылгаларының эрге-ажыктары совет хоойлу чурумунда шуут дүгжүп турар. Хамааты дайының үезинде-ле В. И. Ленин күрүнеиин чаңгыс-аай корум-чурумун деткиринге, янзы-бүрү хажыдыышкыннар болгаш тураларында аажылаар чоруктар-биле демиселге совет хамаатыларның хоойлу ёзугаар эргелин магадылаарынга хоойлунуң чугула ужур-дузазын демдеглеп турган. Чижээ, Колчакты ашкан типлелге-биле холбаштыр ажылчыннарга болгаш тараачыннарга чагаазынга В. И. Ленин «хоойлуларны ыктыы-биле сагыырын болгаш оларның хынаалазын бүгүдениң харагалаарын» негеп турган. Ол-ла чагаазынга Ленин «бичиндаа дүрүм чок чорук, совет чурумну биичин-даа үрээри ажылчы чоннарының дайзыннарының дораан-на ажыглай бээри дыдык болур»... деп айыткан.

Совет күрүне тургузуунуң бүгү дуржулгазы, совет юстицияның бүгү практиказы ол ленинчи айтыышкыннарның шыныын тодаргай болгаш бүзүрелдиг бадыткап турар. Социалистиг хоойлужулганы шыңгыы саңгыыры бүгү-ле кем-буруулуг идегеттериң хөделиишкиннерин эге бажында-ла сый шаап, кем-буруулуг херек үүлгедир чорукту болдурбас азы ону дораан чылча шавар байдалды тургузуп турар. Совет эрге-чагырганың эң өжээннег дайынныры боттарының үрегдекчи ажыл-чорудулгазынга кол методтарның өрээзи кылдыр социалистиг хоойлужулганы болган чокла шилип апкан турары таварылга эвес. Коммунистиг партияның чылча шапканы улустун дайзыны Берия болгаш оон чалчалары ынчаар хөделип турганнар. Берия болгаш оон өөрү истелге чорударда хоойлу ёзугаар шыңгыы хорудатынган аргаларны ажыглап, истелге херектерин хажыды кылып, кандыг-даа кем чок кижилерни күрүнеге удур аар кем-буруулуг херектер үүлгеткен кылдыр буруудадып, дүрүм чок чорукту сагыштыы-биле кылып турганнар.

Партия болгаш чазак Бериянын болгаш оон чалчаларының хөрөнгөн ханы түнелдерни кылган. Моон соңгаар кандыг-даа авантюристиг, кем-буруулуг идегеттер совет аппараттың кайы-бир звенозун биистиң улуска өжээннешкек сорулгага ажыглап шыдавас болдурар дээш социалистиг хоойлужулганы быжыглаар талазы-биле шыңгыы хемчеглер алдынган. Прокурор хайгаралын экижиткен, улустун дайзынарының чедирген хоразының үржуктарын узуткаар талазы-биле улуг ажыл кылдынган.

Социалистиг хоойлужулганы улам ыңай быжыглаарының чугула болгаш ыяавыла негелдези болза ол херекке партия, совет, ажыл-агый болгаш хөй-иитин организацияларының талазындан хүн-бүрүнүң кичээнгейин, а ол ышкаш хоойлуларны ылаптыг күүседири дээш прокурор хайгаралын күштелдирери болур.

Чамдык министерстволарнын, ведомстволарның болгаш албан черлериниң удуртукчуларының талазындан совет хоойлуларны каржы үрээр чоруктуң таварылгалары бар болуп турар.

Көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын, колхозтарны эргелээриниң демократтыг үндезиннерин үрээриниң хөй санныг фактылары амдыгаа чедир бар болуп турар. Хөй-хөй республикаларда болгаш областарда колхоз будүрүлгезин өстүрериниг колхозчуларның хуузунда материалдыг сонуургалдыг болур чоруунуң принципин үреп турар фактылар илерединнген. Хамаатыларга үндүрүг онаарда, көдээ ажыл-агый продуктулары дужаарының нормаларын тодарадырда хоойлу үрээр чорукту ам-даа болдуруп турар.

Ажылчы чоннарның хомудалдарын болгаш билдириишкиннерин шын болгаш чогуур үезинде көөр талазы-биле хоойлу үрээшкиннериниң хөй санныг фактылары бар болуп үргүлчүлеп турар. Чижээ, Көдээ ажыл-агый Министерствозунуң органнарынга контрольга алган бүгү хомудалдарның чартык хирези бир ай ажыг хуусаа иштинде шиитпирлетинген турган. 1954 чылда көдээ ажыл-агыйның Курган область эргелелинге хомудалдарның болгаш билдириишкиннериң 60 хуузун, а көдээ ажыл-агыйның Кокчетав область эргелелинге 74 хуузун ай иштинде шиитпирлээр хуусааны эрттирип турган.

Ажылчы чоннарның хомудалдарын болгаш билдириишкиннерин шак ындыг бюрократсыг байдал-биле көөр чорукту шиитпирлин-биле чок кылыр херек. Эрге-чагырганың чер-чер органнарының үндүрүп турар чамдык ыяавыла күүседир доктаалдарында хоойлужулганы ам-даа үреп турар. Чижээ, Суммы областың ажылчы чоннар депутаттарының Середино-Будск район Совединиң күүскому 1954 чылдың ноябрь 26-да «Бүгү-иитиниң ыяавыла өөредилгезиниң хоойлузун үрээни дээш харыысалганың дугайында» ыяавыла күүседир доктаал үндүрген, ол доктаалда чылдагаан чок черге өөреникчилериң үскен хүн бүрүзүнде ада-иелер 100 рубль чедир штрафтадыр, бир ай хире хуусаада албадалдыг ажыл кылырын доктааткан турган.

Хамаатыларга эрге-чагырга хуузу-биле донгулда көргүзерде ажылчы чоннар депутаттарының чер-чер Советтериниң күүсекчи комитеттериниң чанында административтиг комиссиялар хөй үрээшкиннерни кылып турар.

Ведомстволарның, албан черлериниң болгаш организацияларның чамдык удуртур ажылдакчылары хоойлужулга «Калуганың» азы «Казаньның» болуп болбас, ол болза, бүгү Совет күрүнеге чаңгыс-аай болур дугайында ленинчи айтыышкынны уттуп, «тус чериниң онза байдалы» деп чылдак-биле хоойлуну оюп кааптарын оралдажып турарлар. Ындыг янзылыг хоралыг практиканы чок кылбайн тургаш, социалистиг хоойлужулганы улам ыңай быжыглаарын хаңдырыш хоржок.

Чер-чер организацияларының чамдык удуртукчуларының суд херектерин шиитпирлээринге чаржалажыр, хоойлу үрекчилерин камгалаксаар оралдажыышкынары ам-даа чайлатынмаан. Ындыг янзылыг чаржалажыышкын окта таарышпас, ынчангаш олар-биле эн-не шиитпирлит демиселди чорудар херек.

Бүгү ведомстволарның, албан черлериниң, албан хүлээлгелиг кижилериниң ажыл-чорудулгазы социалистиг хоойлужулганы шыңгыы, чайгылыш чок сагыырынга үндезилетинген турарын негевишаан, Коммунистиг партия болгаш Совет чазак хоойлуну кандыг-даа кижи үреп болбас, бүгү кижилерге албан болур деп чүвени барымдаалап турар. Шыңгыы хоойлужулганы ведомствонуң азы албан черинин, колхозтуң бүгү ажыл-чорудулгазынга нептередири Совет күрүнени улам ыңай быжыглаарының чайлаш чок негелдези болур.

Хоойлужулганы быжыглаарынга чугула роль — кол сорулгазы бүгү министерстволарның, оларның адаанда турар албан черлериниң, албан-хүлээлгелиг кижилериниң болгаш ССРЭ-ниң хамаатызы кижилериниң талазындан хоойлуларны шыңгыы болгаш ылаптыг күүседириниң дээди харагалаашкынының боттарынын турар күрүне органы — совет прокуратурага онаажып турар. ССРЭ-ниң Кол Прокурорунуң болгаш аңаа чагырткан прокурорларының сорулгазын ССРЭ-ниң Конституциязының 113 үүлү шак ынчаар тодарадып турар. Ол үүл болза прокуратураның кол хүлээлгези — бүгү чуртка хоойлужулганың ёзулуг чаңгыс-аай билиишкинин харагалаары болур дугайында В. И. Ленинниң айтыышкынынга даянып турар.

Хоойлужулганы күүседирин харагалаар талазы-биле совет прокуратураның ажылында улуг четпестер турган болгаш ам үеде-даа бар болуп турарын хүлээп көрзе чогуур. Социалистиг хоойлужулганы күүседири дээш демиселге прокурордар болган чок-ла четчир принципиальдыг эвес турганнар, ССРЭ-ниң Конституциязының оларга тывысканы эргелерин бүрүн ажытлавайн, хоойлу үрээшкиннерин чогуур үезинде илередпейн, чамдык албан-хүлээлгелиг кижилериниң күрүнеге удур үүлгедиишкиннерин чогуур шиитпирлиг-биле сый шаппайн турган. Коммунистиг партия социалистиг хоойлужулганы улам ыңай быжыглаар сорулганы салбышаан, ол четпестерни шиитпирлиг-биле чайлатырын прокуратура ажылдакчыларындан негеп турар.

Совет иитилелдиң экономиктиг үндезини — социалистиг өнчүүн камгалалы — прокуратураның чугула сорулгазы болуп келген болгаш болуп артын турар. Чаңгыс-даа улуг кем-буруулуг херек илеретинмээн турбас, чаңгыс-даа кем-буруулуг кижи харыысалгадан чайлавас — шак ындыг байдалды прокуратура болгаш милиция органнары ам-даа чедип ап шыдавааннар. Күрүне болгаш хөй-иитиниң эт-хөренгизиниң улуг түүнүг самчыгдалдарының дугайы ам-даа четпес хынатынып турар. Оон туржук, чамдык крайларда болгаш областарда оор, самчыгдал кылыр чоруктар-биле демисежир талазы-биле суд-истелге органнары ажылын сөөлгу үеде кошкаткан турган.

Кеземче көргүзер талазы-биле чайлатынмас байдалды тургузары күрүненин айыыл чок чоруунга удур, хамаатыларның амы-тынынга болгаш кадыынга удур, социалистиг өнчүге база хамаатыларның хуузунда өнчүзүнге удур эң-не айыылдыг кем-буруулар-биле демиселге онза ужурдузалыг болуп турар.

Боттарының улуг эргелери хоойлу ёзугаар идегелдиг камгалалда турар, а ол эргелерге халдаар каржы кем-буруулугларны совет хоойлу моон соңгаар-даа кадыг шыңгыызы-биле ялалаар дээрзинге совет кижилер быжыг бүзүрелдиг болур ужурлуг.

Сөөлгү үеде Совет чазак кеземче харыысалгазын чиигедип, азы ол харыысалганы улуг эрге-чурум үрээшкини эвес кылдыр көрүп, күш чок болдуруп турар алаан хөй хоойлу актыларын үндүрген. Эт-тинип алырының орунче быжыы-биле турупкан, кем-буруулугларга хамаарыштыр кеземчени чымчадыр арганы берип турар хоойлу актылары хүлээп алдынган. Оон биле кады социалистиг гуманизмнин, бедик принциптери-биле сиңиккен совет хоойлу Совет күрүнеиин айыыл чок чо-

Кооперация системазынга хаван өстүрүлгезин чугулага көөр

СЭКП ТК-ның январь Пленуму хаван ажылын сайзырадырынче онза кичээнгейни салган. Бо чугула сорулганы боттандырары чүгле колхозтарның болгаш совхозтарның хераа эвес, харын кооперация организацияларының база чугула сорулгазы болуп турар. Хаван болза эки эьткир болгаш дүрген өзүүчел мал болур. Ол чоокку үениң дургузунда эьт бүдүрүлгезиниң 40 ажыг хуузун эәлээн турар ужурлуг деп январь Пленумунуң доктаалында айтынган.

Областың хереглекчилер нинтилелиниң системазында хаван ажылын сайзырадырының эргежок чугула бүгү аргалары бар. Бо ажылдың амыдралга чедиишкинниг чорутунары чүгле хереглекчилер нинтилелдериниң удургукчуларының инициативазындан болгаш ону чугулалап көөрүнден хамааржыр. Облпотребсоюзтуң эргезинде хөй санныг столоваялар бар. Оларның үндүргени хөй-хөй чем айтынчылары хаванар азыраарынга таарымчалыг арганы берип турар. Ынчалза-даа бо аргалар амдаа долузу-биле ажыглатынмайн турар фактылар бар.

1954 чылда хаван өстүрериниң планын облпотребсоюз нинтизи-биле күүсеткен. 250 баш хаван өстүрер тургаш, 283 башты өстүрген. Хаван өстүрер ажылга Улуг-Хем, Бии-Хем, Таңды болгаш Эрзин райполары эки түңнелди чедип алган. Ооң күсели-биле бо райполар күрүнеге эьт дужаарының планын эрткен чылын чедиишкинниг күүсеткеннер. Ынчалза-даа бо, чамдык чедиишкиннер болза, кызыа чогуур ажылдың чүгле эгези болур, ынчангаш аңаа оожургап болбас деп чүвени облпотребсоюз болгаш райполар баштаар черлери билген турар ужурлуг.

Хаван өстүрер ажылды ам-даа чугулалавайн, ооң улуг ужур-дузазын чедир билбейн турар райполар бисте бар. Чижээ, Чөөн-Хемчик райпозу (баштаар черинин даргазы эш Берёзкин) аңаа берген планныг онаалганы чугулага кербээнинден ону күүсетпээн. Райпо эрткен чылын 15 баш хаван өстүрер тургаш, чүгле 2 башты безин арай боорда доруктурган. Тес-Хем райпозу чыл дургузунда оода-ла чаңгыс баш хаван безин азырап ап күш четпээн. Барыын-Хемчик, Өвүр болгаш өске-даа чамдык райполар үстүнде райполардан база дээредевейн турар.

Ол райполарның столоваяларының артынчы чемнерин хуу кижилер ажыглап, ооң күсели-биле хөй орулганы ап турар. Чижээ, Өвүр районнуң Хандагайты суурда чурттап турар бир хамааты райпонуң столоваязының чемнериниң артынчыларының күсели-биле бирээзи-ле 300 килограмма ажыг дириг деңзилиг үш хаванны бир чай дургузунда азырап алган. Мындыг чижектер чер-черде хөй.

1955 чылда хаван азыраарының планы эрткен чылдаазы-биле дөмейлээрге облпотребсоюзтуң системазынга барык ийи ажыг катап өскен. Ол чүл дээрге чамдык райполарга хаванның баш санын 40—50 баш чедирер дээни болур. Бо онаалганы күүседири-биле райполар боттарының дузалаар ажыл-агыйының амгы хемчээлин эьлээн улгаттырары болгаш хаван азыраарынга хереглээри-биле турнепс, картофель, свёкла болгаш өске-даа чүүлдерни четчири-биле тараан турары негетинер. Кооперация организацияларынга хаван өстүрер ажылды деткиири-биле партия болгаш чазак улуг чиигелделерни берип турар. Хаван ооларын доктаатынган өртектің кырынга 20—30 хууну немээш садып алыр эргени кооперация организацияларынга тывыскан. Сорулга болза, бо чугула ажылдың күүселдези дээш облпотребсоюзтуң болгаш райпо баштаар черлериниң бүгү күштерни салырында болур.

И. ТОРЖУ.

Бай-Тайга районнуң «Тиилелге» колхозунда агитатор эш Тойбухаа беседаларны болгаш номчулгаларны эки чорудуп турар. Аңаа хову бригадазынга-даа, сүт-бараан фермазынга-даа ужуражып болур. Ол колхозчуларга ниитики, даштыкының чаа болуушкуннарын чугаалап берип турар.

Чурукта: агитатор эш Тойбухааның (солагай талазында турар) сүт-бараан фермазында беседа чорудуп турары.

Фото **С. Феоктистовтуу.**

Садыг ажылдакчыларының чугула сорулгазы

Бистің коммунистиг партиявыс болгаш Совет чазак совет кижилериниң материалдыг чаагай байдалын болгаш культурлуг деңнелин доктаамал бедидер дугайында хүн-бүрү сагыш салып турар. Аар үлетпүрүү күчүлүг көдүрериниң талазы-биле бистің партиявыстың болгаш чазаавыстың калбак программазының чедиишкинниг боттандырыышкыны көдээ ажыл-агыйны улам сайзырадырынга, үлетпүр болгаш аъш-чем бараннарын бүдүрерин көвүдериринге база бараан саарылгазын калбартырынга улуг идигни берген.

Бистің областың садыг организациялары болгаш хөй-ниитиниң чемненилге черлери бараан саарылгазының планын эрткен чылын 101,9 хуу күүсеткен. 1950 чылдаазы-биле дөмейлээрге бараан саарылгазы деннештирилге өртек-биле алырга 98 хуу өскен. Мынчангаш бараан саарылгазының талазы-биле бешки беш чылдың онаалгазы эрткен чылын-на ажыр күүсетинген. Областа кол садыг организациязы болур хереглекчилер кооперациязының бараан саарылгазы онза өскен. Сөөлгү дөрт чылдың дургузунда ооң бараан саарылгазы ийи ажыг катап көвүдээн. Чүгле чаңгыс 1954 чылда безин чонга 1953 чылдаазы-биле дөмейлээрге оон 27 миллион хөй рубльдин бараннарын саткан.

Областа садыг четкизи чыл бүрүде калбарып, бо сорулгага берип турар акшаландырыышкын чөп ажыглатынып турар. Оон аңгыда эрткен чылын садыг ажылдакчыларынга үш чүе дөрбелчин метр ажыг шелдүг чуртталга бажыңнары туттунган. Партия болгаш чазактың совет садыг ажылын улам бедик деңнелче көдүрер дугайында айтыышкыннарын боттандырарынга областың эьлээн хөй садыг организациялары эки киржип турарлар. Эрзин, Бии-Хем райполары болгаш Арыг-Үзүүнүң ажылчын кооперациязы эрткен чылын болгаш бо чылын эки түңнелдерни чедип алган.

Ынчаарга моон-биле кады садыг ажылында улуг четчестериниң болгаш чедир шиитпирлетинмээн айтырыгларның черчерде ам-даа барын чоокта чаа болуп эрткен облпотребсоюзтуң Совединиң ийиги хуралы илереткен. Ол четчестер хамыктың мурнунда садыг алыкчылар-биле ажылдың кошкаа-биле болгаш оларның негелделерин эки өөренип көрбейн турары-биле тайылбырлатынар деп чүвени ук хуралга демдеглээн. Калбак хереглелдің бараннарынга чоннуң негелдезин бүгү тала-биле шын өөренип көөр чорук оларның негелдезин чогумчалыг хандырарынга идиг болуру билдингир. Бо ажылды үре-түңнелдиг боттандырарда бараанны төп черлерден алырга болгаш райполарже чоруларда шын планнаары чугула.

Ынчалзажок бо чугула ажылга облпотребсоюз болгаш райполар ам-даа онза кичээнгейни салбайн турар. Ооң түңнелинде Кызыл горпозунуң болгаш эьлээн хөй райполарның чамдык садыгларында хүн бүрүнүң эргежок чугула хереглетинер бараннары үзүктелип, бараннарның асортиментизи кончуг ховар болуп турар. Чижээ, Таңды райпозунуң дөрт магазиннеринге үр үениң дургузунда галстуктар, баш дыраар дыргактар, чүнар саван, дус дээн ышкаш бараннар чок турган. Бии-Хем райпозунуң «Кызыл сылдыс» колхозта магазининге шай, повидло, кондитер кылыглары, хөм болгаш резина ядиктер чок турган. Бо ышкаш чижектер Кызыл горпозунда база бар.

Үүрмектеп садар бараан садыгларынга ажыл шагында саналашкын кылыр чоруктарны хоругдаар дугайында садыг министерствозунуң доктааткан чурумун облпотребсоюзтуң садыг организациялары сагывайн турар. Хаалчак турар чоруктар ылаңгыя районнар магазиннеринде кайы хөй. Чижээ, Таңды районнуң Сталин аттыг колхозта магазин он ийи хонук дургузунда ажыттынмаан. Улуг-Хем, Сүт-Хөл райполарының садыглары болгаш хөй-ниитиниң чемненилге черлери чогуур шактарында ажылдавайн турар. Чамдык магазиннериниң болгаш хөй-ниитиниң чемненилге черлериниң ажылдаар шактары билдинмес, рекламентілери чок.

Шак мындыг шыдажыр аргажок чоруктар турда облпотребсоюзтуң баштаар чери ону биле тура-ла шиитпирлиг хемчег албаан. Ол чорук бараан саарылгазының планының күүселдезин чылдың баштайгы ийи айында үзеринге-чедирген. Ылаңгыя Барыын-Хемчик, Сүт-Хөл райполары январь-февраль айларда онза багай ажылдаан. Садыг ажылында бар кол четчестериниң бирээзи болза, кадларны шилип алыр, оларны кижилидер болгаш ажылга таарыштыр турузар ажылдың ам-даа куду деңнелде болуп турарында. Облпотребсоюзтуң системазында ак-сеткилдиг кызымак ажылы-биле хереглекчилериниң ынакшылын чедип алган Тес-Хем райпозунда магазин эргелекчизи эш Кара-оол, Эрзин райпозунуң садыгжызы эш Күнчүн, Элегестің ажылчын кооперациязының садыгжызы эш Казакова, Кызыл горпозунда № 2 чайнаның улуг повары эш Петрова ышкаш мурнакчылар хөй.

Ынчаарга облпотребсоюз ол болгаш өске-даа мурнакчы садыгжыларының ажылының дуржулгазын нептередир талазы-биле инициатива чок ажылдан турар. Кадрларның ажылга ызыртынмас, үнер, кирер чоруу хөй. Бо дугайын чүгле эрткен чылын безин облпотребсоюзтуң ажылдакчыларының 24 хуузунуң кандыг-бир чылдаганнар-биле ажылдан үнгенин чугаалаарга-ла четчир. Райпо даргаларының, садыг килдистериниң эргелекчилериниң солчур чоруу үргүлүү болуп турар. Кадрларның ажылга доктаавас чоруу ылаңгыя Бии-Хем райпозунга дыка хөй болган.

Бешки беш чылдың доостур чылы — 1955 чылдың бараан саарылгазының планын өй-шаанда долдур күүседи-риниң харыысалгалыг сорулгазы садыг ажылдакчыларының мурнунда тургустунган. Бо сорулганы төлептиг күүседирде хамыктың мурнунда илерээн четчестерни шиитпирлиг үзүткаар, садыг ажылдакчыларының социалистиг чарыжын чер болгачта нептередир, шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди дидими-биле калбартыры чугула. Облпотребсоюз чүгле төп черлерден бараан алырындан кызыгаарланмайн, харын чурт үлетпүрүнүң бүдүрүлгелериниң бараннарын садарын база чугулалап көөр ужурлуг. Ол туулбу, чугай, мебель, аъттың дериг-херекселин бүдүрер планын база күүсетпээн. Бо чылдың балык тударының, картофель, ногаа тарыырының планын күүседир дээш күженишкиннинг ажылдаар херек.

Садыг организациялары чүгле күрүне фондузундан хөренги алырынга идегеп орбайн,а харын чурт иштиниң болгаш бодунуң бүдүрүлгелериниң бараан курламырларын бараан саарылгазынга немей киперин бүгү хемчеглер-биле чедип алган турар ужурлуг. Ам, кажан часкы хову ажылдары эгелеп турда, садыг ажылдакчыларынга онза харыысалгалыг болгаш хүндүлүг сорулга онаажып турар. Садыгны көдээ ажыл-агыйның ажыл-ишчилериниң ажылдап турар черлеринге — бригадаларга, хову турлагларынга организастаар болгаш оларны эргежок чугула хереглелдің бараннары-биле четче хандырган турар. Илиг чемнерлиг, суксунга ижер чүүлдерлиг көжүп чоруур буфеттерни тургузар. Часкы хову ажылдарының чедиишкини бо ажылдарны шын организастаарындан улуг хамааржыр деп чүвени садыгжы бүргүү медереп билген турар ужурлуг.

Р. ВОЛКОВИЦКИЙ,
областың садыг эргелелинин начальниги-нинин оралакчызы.

Колхозчу малчыннарда

КӨК-ЧЫРАА. (Телефон-биле). «Мал ажылының продуктуларын бүдүрерин көвүдедир дугайында» СЭКП Төп Комитединиң январь Пленумунуң доктаалын амыырал кырынга чедиишкиннинг боттандырарынга Улуг-Хем районда Ленин аттыг колхозтуң малчыннары чүткүлдүг ажылдан турар. Колхоз баштаар черинин даргазы эш В. Кончуктуң редакцияга дыңнатканы болза:

— Колхозтуң малы менди болгаш хүр чыл ашкан, амгы үеде быштаглардан чазагларже шупту көжүртүнген. Малдың өзери эки ажаалда хайгаралдан болгаш ооң чаш төлүн чидириг чокка ап, шын доруктурарыдан хамааржырын бистің колхозчуларывыс медерелдиг билип турар. Мал ажылында база бир харыысалгалыг үе — фермаларда массалыг оолдаашкын эгелээн.

Колхозта бо чылын төрүүр 1942 хойдан апрель 20-те чедир 312 хой төрээн, оон 315 хураганнар алдынган, а 1445 өшкүден 349 өшкүлер 423 анайларны берген. Ол болза, ниитиниң малын өстүрүп, төрээн колхозунуң байлак орулгалыг болурун хандырары дээш кызымак күш-ажылдың көргүзүглери. Комбу, Шулуукай ышкаш мурнакчы малчыннарны хөйну демдеглеп болур. Ондар Торжунуң кадарын турары өшкүлерден бөгүнге чедир 143 төрээн, ооң иштинде 20 өшкү ийистээн, 1 өшкү үштү төрээн. Дуржулгалыг кадарчының 164 анайлары шупту менди доругун турар.

Колхоз баштаар чери сүт-бараан фермазының ажылынче улуг кичээнгейни салып турар. Бо чылын турргузу азыралга 100 инектерни киперер, ол талазы-биле таарымчалыг кажааны болгаш өске-даа байдалдарны тургузуп турар. Чугула культура болур кукурузаны 100 гектарга тарыыр, оон үрезинин колхоз садып алган, оон ыңай көк суланы 400 гектарга, люцернаны 15 гектарга, тоорукту 10 гектарга тарыыр, корнеплодту 6 гектарга олуртур. Колхозта бо чылын төрүүр 365 инек бар, оон 146 инектер төрээн, ферма ажылдакчылары бөгүнге чедир 42 инектерни быыаазындан чарын саарын өөредип алган, ол хемчегlерни моон соңгаар улам калбартып чорудар деп турар.

Колхозтуң чылгычылары социалистиг чарышта алган хүлээлгелериниң күүселдези дээш база идепкейлиг ажылдап турарлар. Кышкы одарны чөп организаставышаан, хайгаралды эки хандырганындан чылгы менди, семис чыл ашкан. Фермада бо чылын төрүүр 210 бе бар, оон төрээн 35 беден 34 кулуннар алдынган. Кадат, хайгаралды күштелдирип тургаш, моон соңгаар төрүүнер кулуннарны бүрүн алырын малчыннар бүзүредип турар.

Ленин аттыг колхозтуң хаван фермазы эрткен чылын биче эвес орулганы берген. Бо чылын ында төрүүр 22 хаваннар бар, ажаалда, чемгерилде эки тургустунган. Баштайгы төрээн 8 хаваннар 89 оолдарны берген. Ферманың ажылдакчылары төрээн колхозунга бо чылын эрткен чылдан ырак хөй орулганы бээр.

руунга болгаш социалистиг ниити чурттал-ганың үндезининге, хамаатыларның амытынынга, кадыынга болгаш ат-алдарынга кыжаныр турар кем-буруулуг кижилерни хайыра чок көрүп келген болгаш хайыра чок көөр-даа.

Суд, истелге болгаш прокурор хайгаралының органнары бодунуң ажылын өзулуг кем-буруулуг кижилериниң чаңгызыдаа чогуур кеземчеден үнүп болбас болгаш ооң-биле кады хамаатыларны кеземче харыысалгазынче барымдаа чок черге киперин болгаш барымдаа чокка тудуп хоругдаарын бүрүн чайлаткан турар кыдыр тургузар ужурлуг.

Чаңгыс-даа хамааты судгуң доктаалы-азы прокурорнуң санкциязы чокка тудуп хоругдатырган турып болбазын хоойлу дүрүмчүдүп турар. Ынчангаш тудуп хоругдалга санкция берип тура, прокурор бодунуң ол хүлээлгелерин долу харыысалганың бодалы-биле күүседир хүлээлгелиг. Үндезин чок черге тудуп хоругдаашкынның азы кеземче харыысалгазынче барымдаа чок черге киперер чоруктуң таварылга бүрүзүнде ол херекке буруулуг болган кижилерге кеземче көргүзер ужурлуг. Ындыг турбуже прокуратураның чамдык ажылдакчыларында болунуң албан-хүлээлгелерин харыысалга чок көөр фактылар ам-даа бар болуп турар. Чижээ, Ереван хоорайының Молотовский районунуң прокурору Макарян хамааты Давитянны паркка доңгурак-биле тарымал ыштар үреп турган үш эьлээди оолдарга ужурашкаш, оларның бижектерин ап алган уьжун тудуп хоругдаар деп санкция берген.

Кем-буруулуг чоруктар-биле демиселди боттандырыышаан, аңаа ажык суд чорудулгаларының кижизидикчи болгаш сагындырыкчы ужур-дузазын бүрүү-биле ажыглаза чогуур. Ажык суд чорудулгаларының болгаш оларга күрүнеден төлээлетирген буруудадыкчыларның чугааларының ужур-дузазын В. И. Ленинниң улуубиле үнелеп турганы билдингир. «Судтан (бисте суд пролетаржы), ажык болур торуктан корткан херээ чок, а сөөргүнчек чорукту ажык судка илередип киперер херек...» деп, В. И. Ленин бижээн. Совет прокурорларның авторитедин көдүрери оларны хоойлу үрээшкиннерин эптеш чок көөрүнүң өзузунга кижизидип, прокурорларга онааган сорулгаларны чедиишкиннинг күүседиринге байдалдарны тургузары эргежок чугула.

Бодунга онааган сорулгаларны чедиишкиннинг күүседири дээш прокуратура органнары прокурор болгаш истелге ажылдакчыларын партийжи принципиальдыг, серемчиделдиг болгаш совет хоойлуларны үрээринге удур эптеш чок чоруктуң өзузунга кижизидеринче онза кичээнгейни салыр ужурлуг. Буруулугларны харыысалгага киперин болгаш судтаарын күрүне оларга идегээн судлар база прокурорлар аңаа чүгле юридиктиг эвес, харын мораль-талазы-биле эргелиг болур ужурлуг. Күрүненің еске органнарының ажылчорудулгазында хоойлу үрээр чоруктар-биле демисешпишаан, прокуратура органкары хамыктың мурнунда прокуратураның болунда сөөртүнчек болгаш ажыл-херектi бюрократсыг өзу-биле көөр чорукту шиитпирлиг чайладыр ужурлуг, а ындыг фактылар ам-даа хаая эвес болуп турар.

* * *

Коммунистиг партия болгаш Совет чазак Совет күрүненің экономиктиг күчүзүн улам ынай күштелдиреринче, бирги эьлчегде аар үлетпүрүнүң чайгылыш чок хөгжүлдезинче, социалистиг көдээ ажылагыйның көдүрүүшкүнүнче, ажылчы чоннарның материалдыг чаагай байдалын бедиерiнче угланган эьлээн эң чугула шиитпирлерни боттандырып турар. Ол сорулгаларны чедиишкиннинг күүседири-биле күрүне аппарадын сайзырангайжыдар болгаш ооң ажыл-чорудулгазында бюрократсыг хажыдыышкыннарны үзүткаар талазы-биле эьлээн хөй хемчегlерни алган. Совет хоойлуларны шынгыы күүседири күрүне аппарадының бүгү звеноларының ажылын улам экижидеринге дузалаар.

(1955 чылдың апрель 12-де «Правдадан»).

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР

Биске чүү чүве шаптык болуп турарыл

Сарыг-Септің үлетпүр комбинадының коллективинин ажылчыннары бешки беш чылдың шиитпирлиг чылы—1955 чылдың бүдүрүлге программазын декабрь 5-те хуусаа бетинде күүседир дээш күженишкиннинг ажылдап турарлар. Алдынган хүлээлгенин күүселдези ажыл херек кырында бадыткатынып турар. Комбинат бо чылдың бирги кварталының бүдүрүлге планын 124 хуу күүсеткен.

Бо чылдың бүдүрүлге планын чедиишкиннинг күүседир дээш Сарыг-Септің үлетпүр комбинадының коллективи Шагаан-Арыгның комбинатчыларын социалистиг чарышка кыйгырган, ынчаарга Шагаан-Арыгның райүлетпүр комбинадының администрация чери-даа, ында хөй-ниити организациялары-даа бистің ол кыйгырыы-бысты кынчага чедир харылап бербээн.

Бистің комбинат бо чылын шанак, тергe чазаар цех ажыдар дээн планын күүседири-биле аңаа негетинзе чогуур бүгү белеткелдерни кылып алган. Ынчалза-даа областың чурт үлетпүр эргелели бүдүрүлгени калбартырынга акша-хөренги бербейн турар. Бо дугайында комбинаттың дирекция чери каш удаа негелдеп, киирзе-даа чурт үлетпүр эргелели ону харылап бербээн болгаш ук цехти ажыдарын дүргедир дугайында боттуг хемчег албайн турар.

Сарыг-Септің үлетпүр комбинадында 75 аът күштүг локомобиль бар. Ол ийи эьлчеглеп ажылдап тургаш, март айда безин 199 кубометр ыяшты дилген. Ынчалза-даа чурт үлетпүр эргелели комбинатты үзөшкин материалдары-биле өй-шаанда четче хандырбайн турар. Моон хараазы-биле локомобиль хөй таварылгаларда куруг тургулаар чүүлдер бар. Чурт үлетпүр эргелели комбинатта хөй күш үнер ажылдарны механизастаар талазы-биле хемчет албайн турар.

Комбинат бо чылын 600 эш сапог даараар планныг. Сөөлгү үеде сапог даараарынга хереглээр чиг-эт материалы база үзүктелип турар. Ол чорук бүдүрүлге планының күүселдезин үзеринге чедирген. Ол ышкаш, столяр цехинге негетинер дузалаар материалдар база чок. Бо бүгүнү райүлетпүр комбинадынга чурт үлетпүр эргелели хандырар хүлээлгелиг тургаш-ла олче чугула сагыш салбайн турар.

Сарыг-Септің үлетпүр комбинадының ажыл-чорудулгазынга саат ужураштырып турар бо четчестерни шиитпирлиг узуткаар дээш областың чурт үлетпүр эргелели соңгаарладып болбас хемчегни чоокку үеде алган турары чугула.

П. МЕТЛЯЕВ,
райүлетпүр комбинадының директору.

Харыысалга чок чоруктуң түңнели

Часкы тарылгага белеткелди чогуур өйүнде, бедик шынарлыг эрттириниң дугайын Бай-Тайга МТС-зинге чеже катап чугаалашпаан дээр. Ындыг-даа болза, аас кырынга хөй каас чугаалар ажыг-херек-биле дүүшпейн барганы хомудан-чыг болган.

МТС-тің септээш, колхозтарга ажылдаары-биле чоруткан тракторлары септелгезиниң багайындан, тараа шелдеринге безин четпейн үрелип турун берген. «Мурнакчы» колхозче чоруткан 4 тракторларның бирээзи МТС-тен үнгеш 6 километр черде үрелген, Молотов аттыг колхозта барган 3 тракторларның бирээзи шуут ажылдап шыдавас болган, Сталин аттыг колхозта барган 5 тракторларның 3-үн катап септээр ужурга таварышкан.

Хар аккан, чер эрээн, часкы хову ажылдарының изиг түлүк үеси келген. Тракторларның чамдыызы часкы ажылдарга дуза көргүспейн барган. Бо дээрге черле канчап-даа эптежир аргажок таварылга-дыр.

Мындыг четчестер эрткен чылын бо МТС-тің ажылынга база турган. МТС бо чылын база-ла оон түңнел кылбаан. Ам четчестерни санап, хол көдүрүп, шаг эрттирин олурар үе эвес болгай. Бо дугайында буруулуг кижилерни тыпкаш, оларга чогуур харыысалганы көргүспүшаан, тракторларны ажылдадыр дугайында, часкы тарылганы озалдаашкын чокка агрозоотехниктиг бедик деңнелге эрттириниң дугайында шиитпирлиг дүрген хемчег алыры негетинип турар.

С. КҮДЕРЕК.

Шиитпирни күүсетпейн турар

Өвүр районнуң «Коммунизмче орук» көдээ ажыл-агый артелиниң отчёт-соңгулдалыг хуралы күш-ажыл кылып шыдаар бүгү колхозчулар колхоз бүдүрүлгезинге киржип, күш-хүнүнүң доктаатынган минимумун күүсеткен турарының дугайында тодаргай шиитпирин хүлээп алган.

Ындыг болза-даа, шиитпир күүсетинмейн, эрткен чылдың четчестери уламчылавышаан. Чижээ, күш-ажыл кылып шыдаар аныяк колхозчулар Тоорук, Нордуп, Хандывай, Багзык, Чылбаанай болгаш Сумуяа олар чыл эгезинден бээр колхоз бүдүрүлгезинде ниитиниң күш-ажылынга киришпейн, боттарының хуузунда ажылын кылып турарлар.

Д. КУВИСКААЛ.

Хагдынчак магазин

Чаа-Хөл районнуң Ленин аттыг колхозунда магазин эргелекчизи эш Окунов магазинин айыткан шактарында ажытнайн, үргүлчү тургузуп турар.

Сөөлгү үеде эш Окуновтуң район төвүнче аян-чорук кылыры көвүдээн. Бараан садып алыры-биле ырак черлерден келген колхозчулар магазин ажыттынарын манап чаламаш дедир чаныып турарлар.

Эш Окунов эрткен чылын бараан саарылгазының планын күүсетпээн, ам ол четчестерни база катаптап турар.

М. ӨЛЧЕЙ-ООЛ.

Одаар ыяш белеткели багай

Сүт-Хөл районнуң Бора-Тайга чеди чыл школазы 1954—55 өөредилге чылының одаар ыяжын четче белеткеп албаанындан эрткен чылын школаның одаар ыяжы үстүп, улуг бергелерге таваржып турган.

Ам үеде школа столоваязының хлеб быжырар черинин одаар ыяжы үстүп, школа херимин бузуп оттулуп турар.

Келир өөредилге чылының одаар ыяжын колхоз хап белеткеп бээр болуп көрээ чаргаш 30 муң рублейни алган. Ындыг болза-даа одаар ыяш мынчага чедир белеткетинмээн.

О. СОСКУР-ООЛ.

Малчыннарже сагыш салыр

Мал оолдаашкынының үезинде малчыннарның чугула хереглел чүүлдерин хандырарынче садыг четкилери база сагыш салыры чугула. Бо талазы-биле Бай-Тайга райпозу колхозтарның ырак черлерде малчыннарынче хереглелдің чугула бараннарын чедирип садыглаар хемчегlерни албайн турар.

Районнуң Сталин аттыг колхозунуң малчыннары малы түлүк оолдап турарындан магазинге барып, хереглээн бараннарын садып алыры дыка берге болуп турар. Малчыннарга бараанны чоокшуладып садар дугайында райпо баштаар черинден дерги садыы организастаар хемчегlерни алырын малчыннар манап турарлар.

С. САЙН-МААДЫР.

„ШЫННЫҢ" МАТЕРИАЛДАРЫНЫҢ ИЗИ-БИЛЕ

„Дүрген хемчеглер алыры негетинип турар"

Мындыг эге-биле «Черби» колхозтуң часкы хову ажылынга багай белеткеннип турарының дугайында корреспонденция бо чылдың март 12-де үнген № 52 (3246) «Шынга» парлатынган.

СЭКП Кызыл райкомунуң редакцияга дыңнатканы болза, колхозтуң часкы хову ажылынга белеткелин хынаарга корреспонденцияда айыткан фактылар шупту шын болуп илерээн. Колхозта партия эге организациянның хуралынга колхоз даргазы эш Никитиниң илеткелин дыңнааш, часкы хову ажылынга белеткелди дүргедир талазы-биле хемчегlерни алган соонда бар үрезиннерни арыглап, үнүүчелин хынаан, көдээ ажыл-агыйның машина-чепсек-херекселериниң септелгезин кылган, тарылга шелүнде удобрениелерни төп турар, парник ажыл-агыйының белеткелдери шуудап, тараа культураларының болгаш картофельдің четчес үрезиннерин тып алыр хемчегlерни ап турар.

Колхозта партия эге организацияның секретары эш Сандыйның илеткелин райкомнуң бюрозунга дыңнааш, часкы хову ажылының белеткелинге партийжи удуртулганы кошкатканы дээш эш Сандыйга партия талазы-биле хемчег хүлээткен.

Парлатынмаан чагааларнын изи-биле

Сүт-Хөл районнуң «Сталинчы орук» колхозунуң даргазы турган Моллеров болгаш колхозчу Шокпаа харыысалга чок ажылдаш, колхозка улуг когарал чедиргениң көдээ бижикчи «Шын» солун редакциязынга бижээн.

Колхозтуң доңган 15 тонна картофелин Моллеровтен, өлген уксаалыг аскырын Шокпаадан төледирин шиитпирлээш, район прокуратуразынга киирген деп, райкүүскомнуң секретары эш С. Лопсан редакцияга дыңнаткан.

Культура бригадазы белеткенип турар

Таңды районнуң Кочетов суурда чеди чыл школазының башкыларының болгаш өөреникчилериниң комсомол организациялары Сталин аттыг колхозтуң тарылга шелүнде ажыл-ишчилеринге, фермаларда малчыннарынга концерттер көргүзүп, номчулга, беседалар чорудар дээш шефке алган.

Комсомолчу башкыларның болгаш өөреникчилериниң бот-тывынгыр уран-чүүл белгүмнери колхозчуларга көргүзер оюн чүүлдериниң программазын кылып алган белеткел ажылын чорудуп турарлар.

В. ОММУҢ.

Лениниҥ хүннерин даштыкы чурттарга демдеглээни

МАР

УЛАН-БАТОР. В. И. Лениниҥ төрүтүнген хүүнден бээр 85 чыл оюнга алдар болдурган байырлыг хурал апрель 22-де Улан-Баторга болган.

Ол хуралга МАР-ныҥ партиязыныҥ болгаш чазааныҥ удуртукчулары, бүдүрүлгениҥ мурнакчылары, культура ажылдакчылары, а ол ышкаш найыралдыг чурттарныҥ дипломаттыг төлээлери олурушканнар.

Бүгү-делегейниҥ ажылчы чоннарыныҥ баштыҥчызы болгаш башкызы В. И. Лениниҥ төрүтүнген хүүнден бээр 85 чыл оюнга холбаштырган илеткелди Моолдуҥ Араттыҥ-революстуг партиязыныҥ ТК-зыныҥ Политбюро кежигүү Ширендыб кылган.

ПОЛЬША

ВАРШАВА. Ажылчын аҥгыныҥ улуг баштыҥчызы Владимир Ильич Лениниҥ төрүтүнген хүүнден бээр 85 чыл оюн польша улус байырлыы-биле демдеглээн. Апрель 22-де чурттуҥ хоорайларынга болган сүүрларгыга ол төөгүлүг хүнге алдар болдурган байырлыг хуралдар болуп эрткилээн.

Польшаныҥ Эртемнер академиязыныҥ хуралыныҥ киржикчилери «Ленин чогаалыкчы марксизм дээш демиселде» болгаш «В. И. Лениниҥ «Материализм болгаш эмпириокритицизм» деп чогаалыныҥ шинчилеп билириниҥ теориязыныҥ айтырыглары» деп темалыг илеткелдерни дыцнааннар.

ЧЕХОСЛОВАКИЯ

ПРАГА. Словакияныҥ Коммунистиг партиязыныҥ съездизи боон турган Братиславка В. И. Лениҥе алдар болдурган байырлыг хурал болган. Ол хуралга съездиниҥ төлээлери, Чехословакияныҥ Коммунистиг партиязыныҥ ТК-зыныҥ Бирги Секретары Антонин Новотныйга, премьер-министр Вильям Широкийге баштаткан ЧКП-ныҥ ТК-зыныҥ төлээлери, партияныҥ болгаш күрүнениҥ кеску ажылдакчылары, а ол ышкаш Словакияныҥ найсылалыныҥ партия активи киришкеннер.

Байырлыг хуралга Ленин болгаш ооҥ улам тиилеп турар өөрединиҥ дугайында илеткелди Словакияныҥ Коммунистиг партиязыныҥ Төп Комитединиҥ секретары Иозеф Криж кылган.

В. И. Лениниҥ төрүтүнген хүүнден бээр 85 чыл оюнга алдар болдурган байырлыг хуралдар ол ышкаш Остравка, Брнога, Пльзенте, Готвальдовка, Кошицага болгаш республиканыҥ өске-даа область төптеринге болган.

БЕЛЬГИЯ

БРЮССЕЛЬ. Владимир Ильич Лениниҥ төрүтүнген хүүнден бээр 85 чыл оюн Бельгияныҥ хөй-ниитизи демдеглээн. Чурттуҥ чамдык хоорайларынга ажылчы чоннарыҥ байырлыг хуралдары болгулаан, совет киноларны үндүрген. В. И. Лениниҥ төрүтүнген хүүнден бээр 85 чыл оюнга алдар болдуруп Брюссельге болган байырлыг хуралга Бельгияныҥ Коммунистиг партиязыныҥ Төп Комитединиҥ секретары Жерар Ван Мюркерке илеткел кылган. Владимир Ильич Лениниҥ төрүтүнген хүүнден бээр 85 чыл болганынга холбаштыр Ла-Лувьерге болган хуралга Бельгияныҥ Коммунистиг партиязыныҥ Төп Комитединиҥ секретары Эрнст Бюрнель илеткел кылган.

ШВЕЦИЯ

СТОКГОЛЬМ. Швеция-ССРЭ ниитилели апрель 22-де Стокгольмга В. И. Лениниҥ төрүтүнген хүүнден бээр 85 чыл болганынга холбаштырган байырлыг хурал эрттирген.

Швецияныҥ сураглыг хөй-ниити ажылдакчызы Г. Хардман чүве чугаалаан.

Ол хуралга швед риксдагтыҥ элээн хөй депуттаттары, профэвилел болгаш өске-даа хөй-ниити организацияларыныҥ төлээлекчилери, Совет Эвилелиниҥ болгаш улус-демократиязыныҥ чурттарыныҥ дипломаттыг төлээлекчилери олурушканнар.

ДАНИЯ

КОПЕНГАГЕН. Владимир Ильич Лениниҥ төрүтүнген хүүнден бээр 85 чыл оюнга холбаштырган Дания биле ССРЭ аразында кады ажылдажылганыҥ ниитилелиниҥ кежээзи Копенгагенге апрель 22-де болган.

В. И. Лениниҥ амыдыралыныҥ болгаш ажыл-чорудулгазыныҥ дугайында илеткелди Дания биле ССРЭ аразында кады ажылдажылганыҥ ниитилелиниҥ даргазы профессор Иорген Иоргенсен кылган.

(СЭТА).

Европа чурттарыныҥ ажылчы чоннарыныҥ болгаш профэвилелдериниҥ төлээлекчилериниҥ конференциязы

ЛЕЙПЦИГ, апрель 22. Бөгүн Лейпцигке Европа чурттарыныҥ ажылчы чоннарыныҥ болгаш профэвилелдериниҥ төлээлериниҥ конференциязы байырлыг байдалга ажыттынган.

Ажылчы чоннарыныҥ болгаш эҥ-не янзы-бүрү угланыышкыннарлыг профэвилелдериниҥ төлээлекчилери болуп турар европаныҥ 27 чурттарыныҥ төлээлери конференцияда чыглып келген.

Совет төлээлерни ВЦСПС-тиҥ секретары И. К. Горошкин баштап турар. Профэвилелдериниҥ Бүгү-кыдат федерациязыныҥ Даргазыныҥ оралакчызы Лю Чаншэн конференцияда хайгааракчы болуп олуржуп турар.

Конференцияны белеткел комитединиҥ кежигүү Рудольф Фридрих (ГДР) ажыткан. Бо конференцияны чыылдырар дугайында белеткел комитединиҥ Кыйгырыышын-биле деткээн ёзугаар Европаныҥ бүгү чурттарыныҥ ажылчы чоннарынга өөрүп четиргенин ол илереткен.

Конференцияга келдирген чурттардан төлээлекчилери кирген президиумну болгаш секретариатты соҥгаан соонда моон адаанда хүн айтырыын чаҥгыс үн-биле бадылаан: герман милитаризмниҥ катап төрүтүнериҥе болгаш атомнуг дайын белеткелиҥге удур Европаныҥ бүгү чурттарыныҥ ажылчы чоннарыныҥ болгаш профэвилелдериниҥ кады демисели, күш-ажылыныҥ байдалын камгалаары, ажылчы чоннарыныҥ чазагай чуртталгазы, коллективтиг айыл чок чорук, тайбын болгаш улустар аразынаҥ найыралы дээш.

Лейпцигтиҥ обер-бургомистри Улих конференцияныҥ киржикчилеринге байыр чедирген.

Ооҥ соонда конференцияны даргалаан Рене Гамелэн (Франция) барыын герман ажылчы чоннарныҥ төлээлекчизийге сес берген.

Париж дугуржулгаларын күштүг болдуруп бадылааны Европага айыылдыг байдалды тургускан, чүге дээрге париж дугуржулгалары агрессчи герман милитаризмни катап төрүтүндүрериҥе угланган, дайыныҥ айыылын күштелдирип турар болгаш моон алгаш көөрге, чүгле немец улуска эвес, харын Европаныҥ өске-даа улустарынга айыылдыг болуп турар деп илеткелчи чугаалаан.

Барыын Германияны ремилитаризаттаарынга болгаш ону агрессчи соҥуатлантика блогунга киирериҥе удур Барыын Германияныҥ ажылчы чоннарыныҥ демисежир шиитпирлиин айытпышаан, илеткелчиниҥ медеглээни болза:

Янзы-бүрү профэвилелдерге боттарыныҥ хамаарыглары болгаш политиктиг, шажын-чүдүлгелиг үзел-бодалы хамаарылга чокка тайбын, коллективтиг айыыл чок чоруҥ болгаш амыдыралдыҥ байдалын эвилериҥ үзээш демиселди бистиҥ чурттарывыска кады чорудуп болурун чугаалажыр дээш мында чыылган бис.

Герман милитаризмниҥ катап төрүтүнгениниҥ болгаш Барыын Германияны атлантика пактызынга киргениниҥ түүкелинде Чөөн чүк биле Барыын чүктүҥ аразында дүшкүүрүг байдал кошкавас, харын улам өзер.

Париж дугуржулгаларын боттандырарынга удур бистиҥ кады демиселивис Европаныҥ бүгү улустарынга коллективтиг айыыл чок чорукту хандырарынга болгаш Германияныҥ тайбын демократтыг катап каттыжарынга идиг берип болур.

Бүгү улустарныҥ коллективтиг айыыл чок чоруунуҥ системазы дээш, милитаристериниҥ болгаш монополистериниҥ блогунга удур турҗуп турар бис. Европейжи бүгү ажылчыннар силериниҥ-биле кады акы-дуҥмалышкы чурттаарын күзеп турар бис.

Атомнуг чепсекти хөргүдаары дээш ат салыышкыннарын чыылдырар дугайында Тайбынныҥ Бүгү-делегей Чөвүлелиниҥ Бюрозунуҥ шиитпириҥе барыын герман ажылчы чоннарныҥ төлээлекчизи байыр чедирген.

Реаксылыг күштер париж дугуржулгаларын күштүг болдуруп бадыладыры ажылчы чоннарыныҥ күзел-соруунга удурланыштыр барыын европа парламентилерже киир тырткан, ынчаарга ажылчы чоннарныҥ күзел-соруу париж дугуржулгаларыныҥ талалакчыларындан боттарыныҥ болгаш оларныҥ профэвилелдериниҥ чаҥгыс аай чорудулгаларын тургузуп турган бүгү делегейге көргүзерин илеткелчи түүнелинде конференцияныҥ киржикчилерин кыйгырган.

Бистиҥ идепкейлиг демиселивистен, бистиҥ чаҥгыс эвивистен тайбын, улустарныҥ чазагай чуртталгазы болгаш салым чаяны хамааржыр. Бир эвес бистер кады демисежир болзувусса келир үе биске хамааржыр апаар болгаш улустар тайбын болгаш аас-кежиктиг амыдыралче уткуштур баар апаар. Мону чорудары-биле бистиҥ хөрөөлевивисти каттыштыраалыҥар. Бүгү ажылчы чоннарныҥ чаҥгыс эвиниҥ тугун улам өрү көдүрөлиҥер!

Моон-биле эртенги хурал доозулган.

(СЭТА).

Иелериҥ Бүгү-делегей Конгрезиниҥ мурнунда

КОПЕНГАГЕН. Иелериҥ Бүгү-делегей Конгрезиниҥ белеткел комитедин Данияда тургускан, хөй-ниити кеску ажылдакчы хөрөөженнер болгаш политиктиг янзы-бүрү угланыышкынныг организацияларныҥ төлээлекчилери комитетте кирип турар: тайбын болгаш хосталга дээш улустар аразыныҥ лигазыныҥ национал секциязы, дани хөрөөженнериҥ демократтыг лигазы «Дайыннар ам болбас ужурлуг» деп студентилер организациязы, медицина ажылдакчыларыныҥ ассоциациязы.

Иелериҥ Бүгү-делегей Конгрезин чыылдырар дугайында дыннадыгны Норвегияныҥ хөрөөженнер организациязыныҥ дыннадыында чугаалап турар.

МОНТЕВИДЕО. Иелериҥ Бүгү-делегей Конгрезиҥе белеткел ажылын чорутушаан, бразил хөрөөженнериҥ федерациязы радио дамчыштыр дамчыдылгаларны, телевидениени организастаан, ам болур конгрессти тайылбырлап турар хуудустарны болгаш брошюраларны парлап үндүрүп турар. Плакатка хереглээр ээҥ эки чурукту чурууру дээш конкурсту чарлаан Тайыныҥ Бүгү-делегей Чөвүлелиниҥ Кыйгырыышын адаанга ийи миллион ат бижидилгелери чыылдырар хүлээлгени бразил хөрөөженнериҥ федерациязы бодунга алган.

ШАНХАЙ. Токиодан дыҥнатканы-биле алырга, иелериҥ Бүгү-делегей Конгрезиҥе белеткелдиҥ Японияда тургускан комитеди үш хурал эрттирген.

Июнь 12-де иелериҥ национал калбак конгрези болур.

Хөрөөженнериҥ Бүгү япон федерациязы төлээлекчилер соҥгаан, аҥаа хөй-ниитичи кеску ажылдакчылар, уруглары атомнуг бомбадан өлген иелер болгаш уругларыныҥ кадынга радио активтиг чоруктуҥ саҥдарын шиитпирлеп турар эмчилер киргеннер.

Төлээ кежигүннери элээн каш чурттарга, Барыын Германияга, Англияга, Швецияга чораан болгаш Норвегияга болгаш Италияга баар чалалганы алган. Олар хуралдарга, парлалга конференциялларынга илеткел кылып, американнарныҥ Хиросимаже болгаш Нагавакиже октаан атомнуг бомбаларныҥ частыышкынныҥ уржуктарыныҥ дугайын чугаалап, атомнуг чепсекти хөргүдаары дээш демиселди күштелдирерин кыйгырып турар.

ПАРИЖ. Тунис хөрөөженнериҥ эвилели иелериҥ Бүгү-делегей Конгрезиҥе белет. келди калбарткан. Конгрессти чыылдырарын мусульман хөрөөженнер эвилели деткип турар. Иелериҥ Национал конгрезин чыылдырары-биле холбаштыр бүгү тунис хөрөөженнерге кыйгырыг үндүрген. Кыйгырыгда чугаалап турары:

Не хөрөөннин өөрүшкүлүг чоруун медерен билген иелер бистер, боттарывыстыҥ уругларывысты чидирип болур чоруктуҥ мурнунга коргуушкунну база коргуп эртип турар бис. Бистиҥ хүлээлгевис болза, оларны аштан, сооктан, ядаралдан, аарыглардан болгаш өске-даа когаралдарны таварыштырар дайыннардан камгалаар ужурлуг бис. Тайбыныҥ, боо-чепсекти дуулаарыныҥ сорулгаларга ажыглаарын күзеп турар бис деп дайынга белеткенип турар чазактарга медеглээр ужурлуг бис... Хөрөөженнер бистер улуг күш болуп турар дээрзин көргүзер болгаш моон адаанда айтырыгларны чугаалашкан турар Тунистиҥ не хөрөөженнери бистер бо конференцияга бүүрөдир ужурлуг бис:

1) Тунистиҥ не хөрөөженнериниҥ амыдырал байдалын эвижидери; 2) хөрөөженнериҥ эргелери; 3) хөрөөженнериҥ негелдези болгаш ниити национал негелделери; 4) иелериҥ Бүгү-делегей Конгрезиҥе киржири.

(СЭТА).

Найыралга алдар кылдыр

Өөнүктериниҥ ужуражыышкыны

МИНСК. Апрель 22-де Белоруссияныҥ найыслалынга Москва—Варшава—Москва база Варшава — Москва — Варшава аразыныҥ мотоцикл чарыштарыныҥ киржикчилери чедип келгеннер. Совет спортсменнериниҥ болгаш польша мотоциклистериниҥ ужуражыышкыны болган хоорайныҥ төп шөлү ССРЭ-ниҥ, БССР-ниҥ, Польша Улус Республиканыҥ күрүне туктары-биле шиметинген турган. Канчаардаа аажок улуг кызыл пестерде: «Совет Эвилелиниҥ болгаш Польша Улус Республиканыҥ улустарыныҥ аразында бузулбас найырал делгерезин!», «Варшава — Москва—Варшава база Москва—Варшава — Москва аразыныҥ мото-чарыштарыныҥ киржикчилериҥе чүректиҥ ханызындан байыр!» деп сестерни белоруе болгаш польша дылдарда бижээн турган.

Минскиниҥ чурттакчылары чарыштыҥ киржикчилериҥе бөкпек-бөкпек чечектерни тудусканнар. Ооҥ соонда хөй кижилиг митинг болган. Белоруссияныҥ найыслалынын ажылчы чоннарыныҥ мурнундан аалчыларга Минск хоорай Совединиҥ күүскомунуҥ кежигүү И. Новаков изиг байыр чедирген. ДОСААФ-тыҥ Белорус республика комитединиҥ мурнундан комитеттиҥ даргазы К. Краснов чүве чугаалаан.

Минскиниҥ чонунуҥ найыралдыг хүлээп алышкыны дээш польша спортсменнериҥ чарыжыныҥ командору М. Ковецкий чүректиҥ ханызындан байыр чедирген. Москва — Варшава — Москва чарыжыныҥ командору Ф. Вишневецкий польша улуска акы-дуҥманыҥ байырын чедирген.

(СЭТА).

Польша спортсмен-мотоциклистер Москвада

Апрель 24-те Ленин даглларында Москваныҥ М. В. Ломоносов аттыг күрүне университединиҥ бажыныҥ баарында шөлү Совет Эвилелиниҥ болгаш Польша Улус Республиканыҥ күрүне туктары биле шимээн турган. «Социалистиг ниитилелди тургузары дээш чедишкиниг демисежир турар польша улуска акы-дуҥманыҥ байыры!» деп сестерни полиция болгаш орус дылдарда кончуг улуг кызыл песте бижээн.

Ҥаптыг-ла 19 шак турда Варшава — Москва — Варшава аразыныҥ мотоцикл чарыжыныҥ киржикчилери удаа-дараалаштыр кээп турганнар. Команда чыскаалыпкан. Ооҥ составында студент Мирослав Павляк, техник Збигнев Балук, сапожник Бронислав Хебда, юрист Ежи Ставожинский, инженер Кшыштоф Славинский болгаш өскелер-даа бар. Эргим аалчыларга Москваныҥ ДОСААФ кежигүннери уруглар дириг бөкпек-бөкпек чечектерни эккеп тудусканнар.

Москва—Варшава — Москва аразыныҥ байырлыг мотоцикл чарыжынга алдар болдурган митинг болган.

Хөгжүм Польша Улус Республиканыҥ болгаш ССРЭ-ниҥ күрүне гимнерин ыраладып күүсеткен.

Ооҥ соонда ССРЭ-ниҥ ДОСААФ-тыҥ ТӨ Комитединиҥ даргазыныҥ оралакчызы К. Мельник болгаш Польша Улус Республиканыҥ ССРЭ-де элчиниҥ черииҥ төлээлекчизи И. Ковальский олар байыр чедирип чүве чугаалааннар. Польша спортсменнериниҥ мурнундан чарыштыҥ командору. Польша Улус Республиканыҥ солдат өөнүктериниҥ эвилелиниҥ даргазыныҥ оралакчызы М. Кавецкий чүве чугаалаан.

Найыслалдыҥ спортсменнериниҥ мурнундан польша мотоциклистерге спорт мастери Г. Коновалова байыр чедирген. «Торпедо» болгаш «Спартак» деп ийи эки-тура ниитилелдериниҥ спортсменнери польша мотоциклистерге тук эккен тудускан.

(СЭТА).

Совет мото-чарышчыларныҥ Варшавада барганы

ВАРШАВА. Найырал, кайы-кайызынга дузалажылга болгаш дайын сөөлүндеги үеде кады ажылдажылга дугайында совет-польша керээге ат салганыныҥ 10 чылын холбаштыр Польша Улус Республикада чоруп турар, Совет Эвилелиниҥ Коммунистиг партиязыныҥ Төп Комитединиҥ Бирги Секретары эш Н. С. Хрущевка баштаткан Совет чазактыҥ төлээлери Краковту, ооҥ иштикде Польшаныҥ национал архитектуразыныҥ хоочун туракаалы Вавельди көргеннер.

Апрель 24-те Совет чазактыҥ төлээлери Варшаваже ээп келгеннер. Төлээлер-биле кады Варшаваже Польшаныҥ Каттышкан ажылчын партиязыныҥ Төп Комитединиҥ Бирги Секретары Болеслав Берут болгаш Министрлер Чөвүлелиниҥ даргазыныҥ оралакчызы болгаш Национал камгалалдыг министри, Польшаныҥ маршалы К. Рокоссовский олар ээп келгеннер.

Совет чазактыҥ төлээлерин үдеп чораан, ССРЭ-ниҥ Польшада херектериҥе түр бүзүреткен И. А. Мельник база Варшаваже ээп келген.

(СЭТА).

Румынияда өртектер чиигелдези

БУХАРЕСТ. Румын Улус Республиканыҥ Министрлер чөвүлели өртектер чиигелдезиниҥ дугайында доктаалды хүлээп алган. Апрель 25-тен эгелээш аҥчеминиҥ болгаш үлетпүрүүн чамдык баранныларыныҥ өртөөн чиигедирин айыткан. Май 1-ден эгелээш кино болгаш театр билеттериниҥ өртөөн чиигедирин база айыткан.

(СЭТА).

Америк фермерлериҥ хоозураашкыны

Американыҥ Баттышкан Штаттарыныҥ көдээ ажыл-агыйынын байдалы-биле холбашкан айтырыгларны америк парлалгада үзүктел чокка чугаалажып көрүп турар. Чуртта чер ажылынын кризизиниҥ ханылаашкынын болгаш калбарыышкынын янзы-бүрү хевир-биле көрбүшаан, солунар болза, 1954 чылда америк фермерлериҥ хөй кезиниҥ байдалы дорайтаан болгаш от дорайтаашкынны хайныктырган факторлар амдыгаа чедир турып турар дээрзинге бодалын дүүштүрүп турарлар.

АКШ-тыҥ чөөн штаттарыныҥ фермерлер эвилелериниҥ февральда Трентон хоорайга (Нью-Джерси штатта) болган съездизинге төлээлер америк чазактыҥ көдээ ажыл-агый талазы-биле политиказын шыҥгыы шүүгүмчүлеп, биче болгаш ортумак чүс-чүс муҥ фермерлериҥ салым-чолунуҥ дугайында коргуушкунун илередип турганнар. «Эрткен чылдың июньдан бээр мен чаҥгыс копеек-даа ажылдап албазын мен... Бир эвес чоокку үеде кандыг-бир чүве болур болза, мен чүгле фермамны каапкаш чоруур ужурга таваржыр мен. Ынчаарга, ажылды кайын тывар, мен, ынчаш?—деп съезднинин бир төлээзи чугаалаан.

Шынап-ла, амгы үеде Америкада ажылдаар чөр барык тывылбас! Хоозураан фермерлер 5 миллион кижилиг ажыл чоктарныҥ армиязынын санынга кирерден өске чүге-даа четпестер.

Көдээ ажыл-агый талазы-биле АКШ-тыҥ чазаанын боттандырып турар программазы фермерлериҥ кол массазынын аар-берге байдалын чиигедир, чуртта чер кризизиниҥ бичe болгаш ортумак фермерлерге саҥлдарын чымчадыр деп сорулга салып турар эвес, а бичe болгаш ортумак фермерлерни хоозурадырын, капиталистиг улуг ажыл-агыйларынын байыырынга таарымчалыг байдалдарны тургузарын көрүп турар. АКШ-тыҥ көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинге бичe болгаш ортумак фермерлериҥ ажыл-агыйларынга деткимче бербес ужурлуг политиканы чорутса чогуур деп АКШ-тыҥ чер ажылынын министри Бенсон ажыы-биле медеглээн.

Ындыг политиканыҥ түүнели болза, чуртта чер кризизиниҥ улам хаҥылаашкыны, көдээ ажыл-агый продуктуларынын ниити өртектериниҥ кудулаашкыны, фермер ажыл-агыйларда бүдүрүлгенин чарыгдалынын өзүүшкүү, оларнын өрелериниҥ улгадыышкыны, адактыҥ сөөлүнде бичe болгаш ортумак фермерлериҥ хоозуралы ол болур. Саҥ-хөө бөлүктериниҥ органы «Юнайтед Стейте Ньюс Энд Уорлд рипорт» деп журнал чоокта чаа мынча деп бижээн: «Фермер барык кайда-даа бүдүрүлге чарыгдалдарынга таваржып турар. Фермериҥ шимчевес хөреҥгизинден доктаамал өзүп турар үндүрүглер амгы үеде Кореяга дайын мурнундагызындан 45 хуу бедик болуп турар. Орулгаларныҥ кудулап батканынын хемчээли-биле өзүп турар шилчиир өрелериҥ түүү улам көвүдеп турар, ынчаарга ол өрелериҥ талазы-биле хуу төлээри 1947—1949 чылдардан ортумаа-биле 62 хуу хөй болуп турар. Фермериҥ садып турар продукт бүрүзү аҥаа мурнундагы чылдардан эвээш орулга берип турар».

Тускай медээлер ёзугаар алырга, эрткен чылын америк фермерлериҥ арыг орулгазы 1953 чылга бодаарга 0,8 миллиард доллар, 1947 чыл-биле деҥнээрге 4,3 миллиард доллар эвээжээн. Америк фермерлериҥ арыг орулгазы бо чылын барык 1 миллиард доллар кудулап болдар деп америк парлалга баш удур бижип турар. Ол кызырлыышкын чүгле бичe болгаш ортумак фермерлериҥ орулгазынын эвээжээнинден болур.

Америк фермерлериҥ орулгазынын чылдын-на кудулап бадып турарынын ужуру түдел? Ооҥ чылдагааны болза, хамыктын мурнунда фермерлериҥ садыпап турар үлетпүр бараннарынын өртөө кудулап турда, ниити өртектериҥ кудулап турары болур. Америк солуннарынын дыннадыы-биле алырга, эҥ-не бөдүүн мебель садып алыксаан фермер амгы үеде 1947 чылдагызынга бодаарга үш катап хөй даага оолдары садар ужурлуг болуп турар. Чүүк машиназы садып алыр дизе, Кореяга дайынныҥ мурнундагы үеде бодаарга 19 хуу хөй кызылтасты, эштиҥ—44 хуу хөй-ну садар ужурлуг. Америк фермерлериҥ садып алыкчы аргалыы 1954 чылдың ортан үезинде сөөлгү 13 чылдарнын эҥ куду деҥнелинге чедир кудулап баткан.

Хөвеҥ ажылы болгаш тараа бүдүрүлгези-биле иштелген бичe болгаш ортумак фермерлер амгы үеде онза бергедээшкиннерге таваржын турар. Америк парлалганыҥ дыннадын турарын ёзугаар алырга, эрткен чылда тараажы фермерлериҥ орулгазы 1953 чылга бодаарга 16,3 хуу, а хөвеҥчи-фермерлериҥ орулгазы—27 хуу ажыг эвээжээн. Фермер ажыл-агыйларныҥ ол кезектериниҥ байдалы дорайтавышаан турар. Хөвеҥчилериҥ орулгалары дыка кызырлырынын мурнунда турар. Ол-ла чүүл тараажыларга база кыжанып турар. Олар хөвеҥ ажылдыг фермерлерден безин дора байдалда таваржып болурлар деп «Уолл-стрит джорнэл» солун бижээн.

Боттарынын продуктуларын хоорайларга садыглаары-биле сөөртүү фермерлерге мырыҥай ажык чок, чүгле дээрге, демир орук тарифтери болгаш тускай компаниялларынын доктаалын тургусканы транспорт чарыгдалдары канчаар-даа аажок улуг. Ол продуктуларны садыгжы-саарыкчы улуг компаниялар ол-ла черинге садып ап, көдээ ажыл-агый продуктуларынга мөөнпеп садар өртектерни доктаамал чиигедип, оон-биле кады үүрмектеп садар өртектерни хевээр артырып, харын-даа бедидип турарлар. Ындыг янзы-биле олар канчаар-даа аажок хөй ажык-кончаанны ап турар дээрзи тодаргай.

Көдээ ажыл-агый продуктуларынын мөөнпеп садар өртектери биле аҥ-чемниҥ үүрмектеп садар өртектериниҥ аразында карышкак чорук канчаар-даа аажок улуг хемчээлге четкен, ооҥ ужурундан америк төлээлекчилер палатазынын көдээ ажыл-агый болгаш ыяш ажылынын талазы-биле комиссиязы ол айтырыгга тускай илеткелди бараан болдурган: 1951 чыл-биле демейлээрге фермер ажыл-агыйынын продуктуларынга мөөнпеп садар өртектер 1954 чылдың ортан үезинде 20,2 хуу кудулаан, ынчаарга ындыг байдал ам-даа үргүлчүлеп турар, а аҥ-чем өртектери өзүп турар деп илеткелде айтып турар. Чижээ, бир шоодай кызылтастың мөөнпеп садар өртөө 1948 чылдың январьдан 1954 чылдың августа чедир үениҥ дургузунда 32 хуу кудулап баткан, ынчаарга бир килограмм хлебтиҥ өртөө 23 хуу өскен, 1954 чылдың июньда сүт болгаш үе-саржагныҥ мөөнпеп садар өртөө 1947 — 1949 чылдарныҥ деҥнелинден 10 хуу куду турган, ынчаарга сүт продуктуларынга үүрмектеп садар өртектер 3 хуу өскен.

Фермерлериҥ бүдүрүлгезиниҥ продуктуларынга улам өзүп турар үүрмек өртектер биле кудулап турар мөөнпеп садар өртектериҥ аразындан үнген кончаалаа садыпалыкчы—саарылгачы компаниялариныҥ акшазынын хавынче кирип турар. Мөөгүрнын «Нейшнл дайари продакте» деп компаниязынын олча-ажы 1954 чылдың бирги чартыында 1953 чылдың ол-ла үезиндеги олча ажыындан 19,3 хуу хөй болган дээрзин чугаалаарга-ла четчир.

Америк пропаганда көдээ ажыл-агыйны акша-хөреҥгилендиреринин программазы дээр программаны калбаа-биле чарлап, ол бүгү америк фермерлерге улуг дузаламчыны көргүзүп турар деп шуугап турар. Ынчалза-даа ол хөреҥгилериниҥ канчаар-даа аажок улуг кезээ чүгле капиталистиг улуг фермерлериҥ холунче кирип турар. Ынчаарга бичe болгаш ортумак фермерлер херек кырында күрүне хөреҥгилерин ажыглаваан турарлар. «Ферма бичин болган тудум-на, фермериҥ дузаламчы хереглээри күштелип, ынчалза-даа ону улам-на эвээшти ап турар» деп «Айова юнион фармер» солун маҥаа холбаштыр бижээн. Бичe болгаш ортумак фермерлер банкыларныҥ саҥ-хөө талазы-биле кулданыышкынынче кирип турарлар. Тускай санаашкыныларны ёзугаар алырга, фермерлериҥ өрелери 1954 чылдың дургузунда барык 500 миллион доллар өскен.

Бичe болгаш ортумак фермерлериҥ хоозураашкыны доктаамал үргүлчүлеп турар. «Юнайтед стейте ньюс энд Уорлд рипорт» журналга беседазынга чер ажылынын министри Бенсон АКШ-ка «фермерлериҥ саны 1950 чылдан бээр 3 миллион кижи кызырылган» деп миннин чугаалаан.

АКШ-тыҥ чагырыкчы бөлүктериниҥ боттандырып турары эҥдере чепсегленишкиниҥ политиказы ажылчы чон массаларынга аар үүрге болуп турар. Үндүрүглериҥ өзүлдези, улус массаларынын садып алыкчы аргазынын үзүктел чокка кудулап турары, чурттуҥ экономиказын милитаризаттаары-биле холбаштыр оон онза күштелгени—бо бүгү АКШ-та көдээ ажыл-агый продуктуларынын иштики рынокунуҥ хемчээлиниҥ кызырлырынга чедирип турар, ынчаарга ындыг кызырлыышкын көдээ ажыл-агый продуктуларынын саарытынмаан улуг курлавырларынын мөөнежириҥе, тарылга шөлдериниҥ кызырлырынга, фермерлериҥ хоозураарынга, чедирип турар.

АКШ-ка көдээ ажыл-агый культураларынын ниити бүдүрүлгези 1954 чылда 1953 чылга деҥнээрге 3 хуу кызырылган. Ындыг турбуже, саарылга чок чыдар көдээ ажыл-агый продуктулары мөөнпеп шаан турар. «Артыкшылдарныҥ» тыптын кээри АКШ-та чоннуҥ көдээ ажыл-агый продуктулары-биле хандыртынганы черле ел эвес. Чок! Ол болза, капиталистиг күрүнелерде чоннуҥ садып алыкчы аргазынын үзүктел чок кудулап турарынын ужуру болур. АКШ-та складтарда аҥ-чем продуктулары ирип чыдар, чүгле дээрге, оларны чоҥга шыдатынар өртектер-биле садыксавайн турарлар, ынчаарга чоннуҥ кижи бүрүзүнүҥ хереглели 1946 чыл-биле деҥнээрге 4 хуу кызырылган.

1954 чылда АКШ-ка кызылтас тарыыр шөлдерин 1953 чылдың хемчээлинге бодаарга 20 хуу, хөвеҥ шөлдерин — 17 ажыг хуу кызырган. Америк парлалганыҥ сан медээлерин ёзугаар алырга, 1955 чылда кызылтас болгаш хөвеҥ тарыыр черлерни оон-даа кызырарын төдевилеп турар.

А. ОВАНЕСОВ.

Редактор Д. О. БЕГЗИ.

РЕДАКЦИЯНЫҥ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажын № 3, ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуҥ 3 — 62, редакторнуҥ оралакчызынын, иштики информация килдизинин —3—88, харыысалгалыг секретарынын 4—98, партийжи амыдырал, пропаганда, үлетпүр болгаш транспорт, көдээ ажыл-агый килдистериниҥ 3—68, культура болгаш амыдырал, чагаа килдистериниҥ база бухгалтериянын—3—65.

ТС—01976. Культура эргелелиниҥ типографиязы